

Ο «ΠΟΛΕΜΟΣ ΕΝΑΝΤΙΑ ΣΤΗΝ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑ»

ΕΙΝΑΙ ΠΟΛΕΜΟΣ ΕΝΑΝΤΙΑ ΣΤΗΝ
ΕΡΓΑΤΙΚΗ ΤΑΞΗ
ΜΕ ΛΥΨΑ ΜΕΣΑ

Το εργαστήρι ΗΠΑ

Στα τέσσερα πρώτα κεφάλαια θα δούμε πως η νομοθεσία, που υποτίθεται ότι θεσπίστηκε ενάντια στις «έξωθεν απειλές», την «ισλαμιστική τρομοκρατία» ή το οργανωμένο έγκλημα, χρησιμοποιείται στην πραγματικότητα ενάντια στον «εσωτερικό εχθρό»: την εργατική τάξη και τις ριζοσπαστικές ομάδες. Κατ' αρχήν, θα πούμε μερικά πράγματα για την κατάσταση που επικρατούσε, στις ΗΠΑ και παγκόσμια, πριν ξεπάσει ο «πόλεμος ενάντια στην τρομοκρατία».

Εν αρχή ην η κρίση κερδοφορίας

Στην τελευταία πενταετία του 20ου αιώνα, ο νεοφιλελευθερισμός αντιμετώπισε μια βαθιά κρίση που εκφράστηκε τόσο σε οικονομικό όσο και σε ιδεολογικό επίπεδο. Η κρίση αυτή εκδηλώθηκε για πρώτη φορά γύρω στο 1997 με την οικονομική κατάρρευση των «Ασιατικών Τίγρεων» και κορυφώθηκε το 2000 με τη διάρρηξη της φούσκας της «Νέας Οικονομίας». Το ποσοστό κέρδους στις ΗΠΑ μειωνόταν σταθερά από το 1995, κάτι που συνοδευόταν από μια αντίστοιχη οικονομική στασιμότητα στην Ευρώπη και την Ιαπωνία. Ταυτόχρονα, εμφανίστηκε το κίνημα της αντιπαγκοσμιοποίησης που εξέφρασε το αίτημα της επιστροφής σε πιο σοσιαλδημοκρατικές πολιτικές, χωρίς, ομολογουμένως, κανένα αποτέλεσμα.

Η μείωση των κερδών στις ΗΠΑ κατά τη διάρκεια της περιόδου της «Νέας Οικονομίας» συνοδεύτηκε από αύξηση των πραγματικών μισθών και μπορεί να αποδοθεί εν μέρει σε αυτή την αύξηση. Ωστόσο, σημαντικότερος παράγοντας κρίσης είναι η γενικότερη **μείωση της παραγωγικότητας και της εκμεταλλευσιμότητας της εργατικής δύναμης** την τελευταία τριακονταετία· μείωση που οφείλεται:

α) στη μερική φυγή του κεφαλαίου από τη σφαίρα της παραγωγής μετά τη δεκαετία του '70, εξαιτίας της ισχύος της εργατικής τάξης, και τη μετατροπή του σε χρήμα που επενδύεται σε κερδοσκοπικές, άμεσα προσοδοφόρες επενδύσεις

β) στην αύξηση των προσωρινών θέσεων εργασίας και την επέκταση του μοντέλου της επισφαλούς

εργασίας που, ενταγμένη σε μια προσπάθεια μείωσης του εργατικού κόστους, υπονόμευσε την παραγωγική ικανότητα του εργατικού δυναμικού –μια παραγωγική ικανότητα που αντίθετα παρουσιάζεται «δημιουργικά» διογκωμένη από τους οικονομολόγους που εργάζονται για λογαριασμό του κράτους.¹

Πέρα από τη «δημιουργική μέτρηση» της παραγωγικότητας, οι πολυεθνικές επιχειρήσεις παρουσίαζαν κατά την περίοδο 1995-99 μια ειδυλλιακή εικόνα της κερδοφορίας τους χρησιμοποιώντας τη «δημιουργική λογιστική», μια εικόνα πέρα για πέρα φεύγοντα. Η χρηματιστηριακή φούσκα τροφοδοτήθηκε από αυτά ακριβώς τα ψευδή στοιχεία για την κερδοφορία. Την ίδια περίοδο, οι απεργιακές κινητοποιήσεις στις ΗΠΑ πολλαπλασιάστηκαν. Οι χαμένες μέρες εργασίας έφτασαν σε επίπεδα που είχαν να επαναληφθούν από την ταραγμένη δεκαετία του '70.

Η ύφεση στις ΗΠΑ –που ξεκίνησε το 2001– είχε ως κύρια αιτία τη μείωση των ιδιωτικών επενδύσεων λόγω της καθοδικής πορείας του ποσοστού κέρδους μετά το 1997. Το 2001, το ποσοστό κέρδους έφτασε να είναι το χαμηλότερο όλης της μεταπολεμικής περιόδου. Η πτώση του ποσοστού κέρδους προήλθε με τη σειρά της από τον ταχύτερο ρυθμό αύξησης του εργατικού κόστους σε σχέση με το ρυθμό αύξησης των τιμών.

Από το 1997 και μετά, το χρέος των επιχειρήσεων αυξάνεται διαρκώς. Επιπλέον, στα επίσημα μεγέθη θα πρέπει να προστεθεί και το «κρυφό» χρέος που δεν καταγράφεται στα βιβλία λόγω λογιστικών απατών. Ταυτόχρονα, η κατανάλωση των νοικοκυριών, τα τελευταία χρόνια, βασίζεται στην υπερχρέωσή τους.

Εδώ και δύο δεκαετίες οι ΗΠΑ έχουν μετατραπεί σε κράτος-οφειλέτη εξαιτίας της εισροής ξένων κεφαλαίων. Στην πενταετία 1995-2000 σημειώθηκε μια απότομη αύξηση της εισροής ξένων κεφαλαίων που συνέβαλε καθοριστικά στην ψευδή ραγδαία άνοδο [boom] η οποία έλαβε χώρα στα τέλη της δεκαετίας του '90. Ωστόσο, τα ξένα κεφάλαια θα πρέπει να εξοφληθούν απομιζώντας εισόδημα από την οικονομία των ΗΠΑ. Έτσι, η αμερικάνικη οικονομία έχει πέσει σε ένα φαύλο κύκλο όπου η συνέχιση της εισροής ξένων κεφαλαίων απαιτεί περισσότερες πληρωμές, οι οποίες με τη σειρά τους απαιτούν νέες και μεγαλύτερες εισροές.²

Patriot Act

Θέλουμε να γίνει σαφές εξαρχής ότι αντιλαμβανόμαστε τον «πόλεμο ενάντια στην τρομοκρατία» που ακολούθησε τα γεγονότα του Σεπτέμβρη του 2001 ως στρατηγική μετασχηματισμού των ταξικών σχέσεων και αντιστροφής τόσο της κρίσης κερδοφορίας στις ΗΠΑ όσο και των συσσωρευμένων προβλημάτων της προηγούμενης φάσης της νεοφιλελεύθερης πολεμικής απορρύθμισης σε ένα παγκόσμιο επίπεδο.

¹ Βλ. την επόμενη σελίδα.

² Το ζήτημα του χρέους των ΗΠΑ θα αναλυθεί διεξοδικότερα παρακάτω στο κεφάλαιο «ΗΠΑ: Μια υπερχρεωμένη «εθνική οικονομία» στα πρόθυρα της κατάρρευσης»;

Η απάτη της παραγωγικότητας

Ο όρος «Νέα Οικονομία», που εφευρέθηκε από τον Γκρήνσπαν, περιγράφει μια οικονομία που αναπτύσσεται χωρίς πληθωρισμό, χάρη στη γιγάντια αύξηση της παραγωγικότητας που προκύπτει –υποτίθεται– από την εφαρμογή των νέων τεχνολογιών της πληροφορικής και των τηλεπικοινωνιών. Σύμφωνα με τις στατιστικές, περισσότερο από το 60% του ακαθάριστου εθνικού προϊόντος των ΗΠΑ προερχόταν από τον κλάδο των υπολογιστών μέσα στη δεκαετία του '90, παρότι μόλις 2% του ενεργού πληθυσμού απασχολείτο σε αυτόν! Η κυβέρνηση Κλίντον (και ειδικότερα το Γραφείο Οικονομικής Ανάλυσης [Bureau of Economic Analysis] εφηύρε μια νέα μέθοδο υπολογισμού του πληθωρισμού που ονομάζεται αλυσιδωτή μέθοδος (*chained method*). Η μέθοδος αυτή χρησιμοποιεί το λεγόμενο «ηδονιστικό δείκτη τιμών» (*hedonic price index*). Έτσι, στον κλάδο των υπολογιστών σγκαταλείφθηκε η παραδοσιακή μέθοδος της μέτρησης των παραγόμενων προϊόντων ανά εργατώρα (1,2,3,... υπολογιστές) και αντικαταστάθηκε από τη μέτρηση της αντίστοιχης υπολογιστικής ισχύος που αυξανόταν ραγδαία λόγω της χρήσης νέων, ισχυρών επεξεργαστών. Το αποτέλεσμα ήταν ότι μέσα στην περίοδο 1995-1999 η παραγωγικότητα ανέκτησε περίπου το 85% από ό,τι είχε χάσει από το 1970, μια αύξηση που μπορεί να συγκριθεί μόνο με τη «χρυσή εποχή» (1950-72). (Για να είμαστε ακριβέστεροι, ο «ηδονιστικός δείκτης τιμών» μετρά το κόστος της αφηρημένης υπολογιστικής ισχύος που υλοποιείται στους υπολογιστές, το οποίο έπεφτε με ραγδαίους ρυθμούς. Ο υπολογισμός του προϊόντος που παράγεται από τη βιομηχανία υπολογιστών προκύπτει από τη διαίρεση της αξίας του σε δολάρια με τον «ηδονιστικό δείκτη τιμών». Όσο μικρότερος ήταν ο δείκτης τόσο περισσότεροι υπολογιστές είχαν παραχθεί. Έπειτα διαιρούσαν το συνολικό προϊόν –που είχε υπολογιστεί με την «ηδονιστική» μέθοδο– με τις εργατώρες. Το αποτέλεσμα ήταν μια υπερφυσική παραγωγικότητα!). Φυσικά, αυτή η μέθοδος δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί στους άλλους κλάδους της οικονομίας, στους οποίους δε σημειώθηκε καμία αύξηση της παραγωγικότητας, και, αντιστρόφως, αν εφαρμόσουμε την παραδοσιακή μέθοδο σταθερής τιμής στον κλάδο των υπολογιστών, τότε η αύξηση της παραγωγικότητας εξαφανίζεται. Εκτός από τη διόγκωση της παραγόμενης ποσότητας, οι κρατικές στατιστικές ελαχιστοποίησαν και τις αντίστοιχες εργατώρες. Στον υπολογισμό του «προϊόντος ανά εργατώρα» στον κλάδο των υπολογιστών (και στους υπόλοιπους κλάδους παραγωγής καταναλωτικών αγαθών) θεωρήθηκε ως δεδομένο ότι οι υπάλληλοι γραφείου εργάζονταν κατά μέσο όρο 37,6 ώρες την εβδομάδα, κάτι που είναι τελείως λανθασμένο αν πχ σκεφτούμε πόσοι υπάλληλοι ξενυχτούσαν και κοιμόντουσαν στα γραφεία τους το 1999, προκειμένου να προετοιμάσουν τα υπολογιστικά συστήματα για την επερχόμενη «βόμβα της χιλιετίας».

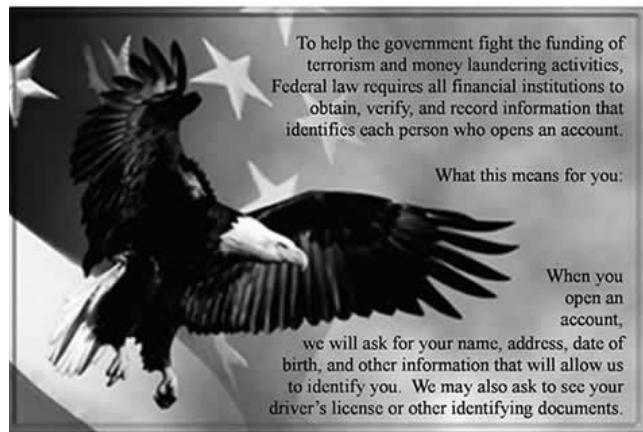
Ο διαβόητος Patriot Act που ψηφίστηκε μετά την 11η Σεπτέμβρη παρουσιάστηκε ως όπλο «αμυντικής θωράκισης» εναντίον της Αλ Κάιντα. Στην πραγματικότητα αποτελεί ταξικό όπλο της κυβέρνησης Μπους εναντίον των εργατικών κινητοποιήσεων και, ειδικότερα, εναντίον των μεταναστών. Ο ασαφής και ευρύς ορισμός τόσο των «τρομοκρατικών ενεργειών»³ όσο και των «τρομοκρατικών οργανώσεων» επιτρέπει στο αμερικανικό κράτος να εγκληματοποιεί τη συμμετοχή σε απεργίες, σε διαδηλώσεις ή σε αποκλεισμούς δρόμων και δημόσιων κτιρίων. Άλλωστε, όλες οι **δυναμικές** μορφές ταξικής πάλης είναι μορφές «καταναγκασμού» της κυβέρνησης σε αλλαγή της πολιτικής της.

Η διεθνής δικτύωση, η παροχή υποστήριξης σε οργανώσεις του εξωτερικού ή σε πολιτικούς στόχους που δεν εγκρίνει η αμερικανική κυβέρνηση θεωρείται επίσης επικίνδυνη. Αυτό αφορά κυρίως την πολυεθνική εργατική τάξη και ιδίως τις διεθνείς δραστηριότητες των μεταναστών (πχ τη συμμετοχή τους σε πολιτικές οργανώσεις της χώρας τους που θεωρούνται από το αμερικανικό κράτος επικίνδυνες). Σε γενικές γραμμές, η στόχευση των μεταναστών και η παρουσίασή τους ως «τρομοκρατών» ανοίγει το δρόμο στο να δεχτούν επίθεση ως εργάτες και να επιδεινωθούν οι εργασιακές τους συνθήκες.

Ένα σαφές παράδειγμα του τι μπορεί να σημαίνει αυτό ήταν η περίπτωση των εργαζόμενων που ελέγχουν τις αποσκευές στα αεροδρόμια των ΗΠΑ. Ο Patriot Act είχε ως συνέπεια να απαιτείται η αμερικανική υπηκότητα για να ασκήσει κανείς αυτό το επάγγελμα. Αν αναλογιστούμε ότι από τους 28.000 εργαζόμενους στις αποσκευές σε εθνική κλίμακα, οι 10.000 περίπου ήταν μετανάστες και ότι οι τελευταίοι είχαν οργανωθεί σε τοπικά σωματεία, καταλαβαίνουμε ότι η εκδίωξή τους είχε ως αποτέλεσμα τη λήξη των συνδικαλιστικών τους δραστηριοτήτων. Τα συνδικάτα δεν είναι φυσικά επαναστατικές οργανώσεις. Απλά, πρέπει να έχουμε υπόψη μας ότι σύμφωνα με τις στατιστικές, οι συνδικαλισμένοι εργάτες στις ΗΠΑ κερδίζουν περισσότερα από τους υπόλοιπους.

στρατεία ήταν, μεταξύ άλλων, μια απάντηση στην αναζωπύρωση της ταξικής πάλης και των εργατικών κινητοποιήσεων πριν το 2000. Σ' αυτές τις κινητοποιήσεις οι μετανάστες έπαιξαν κεντρικό ρόλο, καθώς

³ Σύμφωνα με τον Patriot Act, τρομοκρατική ενέργεια είναι κάθε ενέργεια που μπορεί να «θέτει σε κίνδυνο την ανθρώπινη ζωή» και «συνιστά ποινικό αδίκημα αν έχει ως στόχο να εξαναγκάσει την κυβέρνηση να αλλάξει την πολιτική της μέσω της βίας ή του φόβου» –ακόμη και «η παροχή υλικής υποστήριξης σε τρομοκρατικές οργανώσεις» θεωρείται τρομοκρατική ενέργεια.

σε γενικές γραμμές συμμετέχουν στα συνδικάτα σε μεγαλύτερο βαθμό από τους ντόπιους εργάτες. Επιπλέον, οι περισσότεροι μετανάστες που έρχονται στις ΗΠΑ από τη Λατινική Αμερική (κατά κύριο λόγο) ή από την Αφρική και την Ασία ήταν πρωτύτερα πολιτικά ενεργοί ή συμμετείχαν σε αγώνες εκεί. Απόδειξη της ώθησης που έδωσαν οι μετανάστες στους εργατικούς αγώνες στις ΗΠΑ ήταν το γεγονός ότι ακόμη και το συνδικάτο AFL-CIO υποστήριξε το αίτημα της «Αμνηστίας για τους παράνομους μετανάστες».

Homeland Security Act

Αν ο Patriot Act είναι ένα όπλο που χρησιμοποιήθηκε στην επίθεση ενάντια στην εργατική τάξη των ΗΠΑ –επίθεση που φέρει το ψευδώνυμο «πόλεμος ενάντια στην τρομοκρατία»– στοχεύοντας κατά κύριο λόγο τους μετανάστες, ο Homeland Security Act (HSA) είναι το αντίστοιχό του για τους εργαζόμενους στο δημόσιο τομέα. Εδώ πρέπει να σημειωθούμε ότι οι εργαζόμενοι στο δημόσιο τομέα συνεχίζουν να διαπραγματεύονται συλλογικά την τιμή της εργατικής τους δύναμης, αφού το ποσοστό συμμετοχής τους στα συνδικάτα παραμένει σχετικά υψηλό (35%) σε σχέση με άλλους εργαζόμενους, παρότι η ισχύς τους περιορίζεται νομικά καθώς δεν έχουν δικαίωμα να απεργήσουν.

Ο HSA τέθηκε σε ισχύ στις 25 Νοεμβρίου του 2002 και στοχεύει άμεσα στην υπονόμευση των συνδικαλιστικών δικαιωμάτων των εργαζόμενων στο δημόσιο τομέα.⁴ Αυτό μπόρεσε να γίνει μέσω της δημιουργίας του Department of Homeland Security (Υπουργείο Ασφάλειας της Πατρίδας – ΥΑΠ), το οποίο προήλθε από τη συγχώνευση 22 ομοσπονδιακών υπηρεσιών που απασχολούν 170.000 υπαλλήλους. Συγκεκριμένα, το εδάφιο VIII.E.842 του HSA προβλέπει ότι ο Πρόεδρος μπορεί μονομερώς να αποφασίσει την άρση των δικαιωμάτων συλλογικής διαπραγμάτευσης των 43.000 συνδικαλισμένων εργαζόμενων στο ΥΑΠ για λόγους «ασφάλειας της πατρίδας».⁵ Επιπλέον, ο HSA προβλέπει το άνοιγμα ενός ποσοστού 15% των ομοσπονδιακών θέσεων εργασίας που θεωρούνται «εμπορικής φύσης» στον ελεύθερο ανταγωνισμό μεταξύ ομοσπονδιακών υπηρεσιών και ιδιωτικών επιχειρήσεων. Αυτό στην Ευρώπη ονομάζεται «σύμπραξη ιδιωτικού και δημόσιου τομέα».

Η δημιουργία του ΥΑΠ ήταν η μεγαλύτερη αναδιοργάνωση ομοσπονδιακών οργανισμών μετά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Αποτελεί πλέον το τρίτο μεγαλύτερο ομοσπονδιακό υπουργείο από πλευράς εργατικού δυναμικού και η ίδρυσή του άνοιξε το δρόμο τόσο στις περαιτέρω επιθέσεις ενάντια στη συνδικαλιστική οργάνωση στο δημόσιο τομέα όσο και στην ιδιωτικοποίηση δημόσιων υπηρεσιών, επιτρέποντας την ανάθεση εργασιών σε ιδιωτικούς υπεργολάβους που οι υπάλληλοί τους δεν είναι συνδικαλισμένοι, κάτι που δεν ήταν δυνατό μέχρι τώρα σύμφωνα με τους κανονισμούς των δημόσιων υπηρεσιών.

Επιπλέον, οι 1.000 δικηγόροι που εργάζονται στο Υπουργείο Δικαιοσύνης έχασαν κάθε συνδικαλιστική κάλυψη, με την αιτιολογία ότι ένας μικρός αριθμός εξ'αυτών εμπλέκεται σε αντιτρομοκρατικές δίκες και κατέχει ευαίσθητες πληροφορίες «εθνικής ασφάλειας». Οι συνθήκες διαρκούς κατάστασης «έκτακτης ανάγκης» έχουν διευρυνθεί σε τέτοιο βαθμό, ώστε ακόμη και οι πιο συνηθισμένες εργασίες, όπως η συντήρηση των καυστήρων στα ομοσπονδιακά κτίρια, θεωρούνται ευαίσθητες για την «εθνική ασφάλεια» και το τεχνικό προσωπικό υποψήφιο να υποστεί αντισυνδικαλιστικούς κανονισμούς εργασίας.

Όπως και ο Patriot Act, ο HSA εφαρμόστηκε για πρώτη φορά στο προσωπικό ελεγχου αποσκευών στα αεροδρόμια. Όπως αναφέρθηκε προηγούμενως, πριν την 11^η Σεπτέμβρη, οι εργαζόμενοι στον έλεγχο αποσκευών ήταν είτε αμερικάνοι πολίτες είτε μετανάστες που εργάζονταν για λογαριασμό ιδιωτικών εργολάβων. Γύρω στο 2000, οι εργαζόμενοι είχαν ιδρύσει τοπικά παραρτήματα του SEIU (Service Employees International Union - Διεθνής Ένωση Εργαζομένων στις Υπηρεσίες). Μετά την 11^η Σεπτέμβρη, το Κογκρέσο αποφάσισε ότι οι εργαζόμενοι στον έλεγχο των αποσκευών θα πρέπει να είναι

4 Για άλλες απόπειρες υπονόμευσης των συνδικαλιστικών δικαιωμάτων των δημόσιων υπαλλήλων βλ. την επόμενη σελίδα.

5 Αρχικά, οι Δημοκρατικοί είχαν εκφράσει αντιρρήσεις σχετικά με το συγκεκριμένο εδάφιο κατά τη συζήτησή του στη Γερουσία και απαίτησαν να συμπεριληφθούν ορισμένοι πρόσθετοι όροι (πχ κατάσταση έκτακτης ανάγκης) για την ενεργοποίησή του. Ο Μπους απείλησε ότι θα θέσει βέτο και αυτό ήταν αρκετό για να υποχωρήσουν απάκτως.

Νέα Ορλεάνη: οι καλοκαιρινές διακοπές που έγιναν εφιάλτης

Στην παρούσα ιστορική περίοδο αποτελεί μονόδρομο η επίθεση στα πιο «εξασφαλισμένα» κομμάτια της εργατικής τάξης που στις ΗΠΑ ταυτίζονται με τους συνδικαλισμένους εργάτες/εργάτριες. Μια αποτρόπαια εικόνα αυτής της «στρατηγικής του τρόμου» μας δίνει η πολιτική διαχείριση της «Κατρίνα», του τυφώνα που κατέστρεψε τις εργατικές συνοικίες της Νέας Ορλεάνης τον Αύγουστο του 2005. Στο πρώτο μέρος αυτής της ταινίας τρόμου μεγάλου μήκους, οι αρχές προστάτεψαν την ιδιοκτησία των εμπόρων από τις απόπειρες απαλλοτρίωσης που έκαναν οι πιο εξαθλιωμένοι προλετάριοι στέλνοντας την εθνοφρουρά και δαιμονοποιώντας τους πληγέντες ως «τέρατα» που βιάζουν και σκοτώνουν. Στο δεύτερο μέρος, το «ανθρωπιστικό», στοίβαξαν χιλιάδες ανθρώπους σε στάδια-στρατόπεδα, όπου δεν μπορούσαν να καλύψουν ούτε τις βασικές τους ανάγκες και «εξόρισαν» μεγάλο μέρος του πληθυσμού έξω από τα σύνορα της πολιτείας σε φρουρούμενους καταυλισμούς-στρατόπεδα συγκέντρωσης. Στο τρίτο μέρος, οι τακτικές που ακολουθήθηκαν ήταν πιο εκλεπτυσμένες. Η «οικονομική κρίση», στην οποία περιήλθε ο δήμος της Νέας Ορλεάνης και η πολιτεία της Λουιζιάνα, χρησιμοποιήθηκε ως αφορμή για μια ευρεία επίθεση στα κομμάτια της εργατικής τάξης που ήταν οργανωμένα σε συνδικάτα που εξασφάλιζαν καλύτερους μισθούς και συνθήκες εργασίας. Το σύστημα δημόσιας εκπαίδευσης κατέρρευσε και χιλιάδες θέσεις εργασίας συνδικαλισμένων δασκάλων και άλλων εργαζόμενων καταργήθηκαν, το νοσοκομείο Charity που αποτελούσε πυλώνα της δημόσιας υγείας στην πολιτεία έκλεισε με την απόλυτη χιλιάδων, επίσης οργανωμένων συνδικαλιστικά, εργαζόμενων, ενώ ο δήμος της Ν. Ορλεάνης απέλυσε 3.000 εργάτες που ήταν μέλη του σχετικά μαχητικού συνδικάτου SEIU, αντικαθιστώντας τους με πιο «ευέλικτους», μη-συνδικαλισμένους εργάτες που μισθώνονται από υπεργολάβους. Επιπλέον, η καταστροφή των εργατικών συνοικιών χρησιμοποιείται για τον πολεοδομικό επανασχεδιασμό της Ν. Ορλεάνης, όπου τη θέση των πλησίον του κέντρου εργατικών συνοικιών θα πάρει μια «πράσινη» ζώνη προστασίας από τις πλημμύρες, διατηρώντας εδώ και εκεί ορισμένα «πάρκα διασκέδασης» στυλ Ntisnevula-ντ που θα πουλάνε την παλιά ζωή της πόλης σε μικρές δόσεις underground κουλτούρας... Αυτή η καταστροφή και η αναδιάρθρωση που επέφερε ήταν αναπόφευκτη (αν όχι ξεκάθαρα προσχεδιασμένη από το κράτος), καθώς η χρηματοδότηση για τη συντήρηση και την ανέγερση φραγμάτων προστασίας από τις πλημμύρες είχε τα τελευταία χρόνια περικοπεί δραματικά. Η νεοφιλελεύθερη «στρατηγική του τρόμου» εκμεταλλεύεται λοιπόν τη γενικευμένη κοινωνική ανασφάλεια που οι προηγούμενες φάσεις της νεοφιλελεύθερης απορρύθμισης έχουν δημιουργήσει για να επιτεθεί συνολικά στην εργατική τάξη, δημιουργώντας καταστάσεις «έκτακτης ανάγκης». Επ' αυτών, βλ. τα εξαιρετικά άρθρα του Mike Davis “The Predators of New Orleans”, Le Monde Diplomatique, Οκτώβριος 2005 και “Who Is Killing New Orleans”, The Nation, Απρίλιος 2006.

ομοσπονδιακοί υπάλληλοι και πολίτες, απόφαση που οδήγησε στην απόλυτη πολλών μεταναστών και στη διάλυση των τοπικών σωματείων, καθώς οι εναπομείναντες εργαζόμενοι που έγιναν ομοσπονδιακοί υπάλληλοι δεν έχουν το δικαίωμα να είναι συνδικαλισμένοι στο SEIU. Όταν προσπάθησαν να ιδρύσουν ένα σωματείο εργαζόμενων στο δημόσιο τομέα, η κίνηση τους εμποδίστηκε από ένα προεδρικό διάταγμα σύμφωνα με το νόμο HSA, στο όνομα της «εθνικής ασφάλειας».

Τα προηγούμενα χρόνια, ο τέως Υπουργός Άμυνας των ΗΠΑ, Ράμσφελντ, προωθούσε ένα σχέδιο που προέβλεπε την κατάργηση των δικαιωμάτων συλλογικής διαπραγμάτευσης των 640.000 εργαζόμενων στο Υπουργείο Άμυνας (44% των οποίων συμμετέχουν στο συνδικάτο). Δεν γνωρίζουμε αν αυτό εξακολουθεί να βρίσκεται υπό συζήτηση στο Κογκρέσο τη στιγμή που γράφεται το κείμενο.

«Bush Deal»

Τόσο ο Patriot Act όσο και ο Homeland Security Act είναι κομμάτια μιας ευρύτερης στρατηγικής που ακολουθεί η κυβέρνηση Μπους τα τελευταία έξι χρόνια στο εσωτερικό των ΗΠΑ. Θα αναφερόμαστε σε αυτή τη στρατηγική με τον όρο «Bush Deal», έναν όρο που εισήγαγε πρώτος ο George Caffentzis.⁶

Ο «πόλεμος ενάντια στην τρομοκρατία» είναι η πιο πρόσφατη νεοφιλελεύθερη στρατηγική που αποσκοπεί στην αντιμετώπιση της κρίσης στην οποία οδηγήθηκε η προηγούμενη φάση του νεοφιλελευθερισμού, όπως αναφέραμε προηγουμένως. Το «Bush Deal» είναι η συγκεκριμένη μορφή που παίρνει αυτή τη στρατηγική στο εσωτερικό των ΗΠΑ. Το «Bush Deal» είναι μια μορφή «στρατιωτικού κεϋνσιανισμού» που αποσκοπεί, μέσω τεράστιων ελλειψμάτων του προϋπολογισμού, να χρηματοδοτήσει τους κλάδους «άμυνας» και ασφάλειας που συμμετέχουν στον «πόλεμο ενάντια στην τρομοκρατία» και να τονώσει την κίνηση της οικονομίας σε μια περίοδο μείωσης των ιδιωτικών επενδύσεων και της κερδοφορίας. Αυτές οι δημόσιες δαπάνες (500 δις δολάρια ήταν ο «αμυντικός» προϋπολογισμός των ΗΠΑ το 2004-5) δημιουργούν νέες θέσεις εργασίας μέσα και γύρω από τους κλάδους της «άμυνας» και της ασφάλειας.⁷ Σε μια περίοδο όπου όλες οι θέσεις εργασίας φαίνονται επισφαλείς και υποψήφιες προς «εξαγωγή», τα συμβόλαια «εθνικής ασφάλειας» προσφέρουν σε ορισμένους εργαζόμενους ένα σχετικά «εξασφαλισμένο εισόδημα» (παρότι χαμηλότερο από ό,τι ήταν το 2003, το ποσοστό ανεργίας δεν έχει ακόμα πέσει στο επίπεδο που ήταν πριν την ύφεση).

Ταυτόχρονα, όπως δείξαμε παραπάνω, έχουν ληφθεί τα αναγκαία μέτρα ώστε αυτό το δημόσιο χρήμα να μην κατευθυνθεί προς τομείς όπου οι εργαζόμενοι είναι οργανωμένοι συνδικαλιστικά, αλλά σε ιδιωτικές επιχειρήσεις όπου δεν υπάρχει συνδικαλισμός ή σε ομοσπονδιακές υπηρεσίες όπου τα δικαιώματα συλλογικής διαπραγμάτευσης έχουν καταργηθεί. Ένα όλο και μεγαλύτερο μέρος των

6 George Caffentzis, « Is Truth Enough? The Bush Administration's Lies and the Anti-War Movement's Truths», 2004.

7 Πέρα από τις κλασσικού τύπου θέσεις εργασίας (πχ φρουροί), στον κλάδο της ασφάλειας έχει δημιουργηθεί πληθώρα θέσεων εργασίας σχετικών με επεξεργασία δεδομένων, προγραμματισμό Η/Υ, κλπ. Το ίδιο ισχύει και για τον στρατιωτικό κλάδο: οι επιχειρήσεις του αμερικανικού στρατού στο Ιράκ απαιτούν την υποστήριξη ενός ολόκληρου στρατού από βοηθητικό προσωπικό (εργάτες μεταφορών, εργάτες κατασκευών, εργάτες σύισης, κλπ). Ο αριθμός των νέων θέσεων εργασίας είναι αρκετά μεγάλος: δεκάδες χιλιάδες αμερικανοί πολίτες εργάζονται στο Ιράκ και στο Αφγανιστάν ως βοηθητικό προσωπικό, μαζί με μετανάστες που μεταφέρονται εκεί από χώρες όπου οι μισθοί είναι χαμηλοί. Οι μισθοί αυτών των αμερικανών πολιτών είναι τριπλάσιοι από ό,τι θα κέρδιζαν στις ΗΠΑ. Μέσα σε 20 χρόνια ο αριθμός των δεσμοφυλάκων ανέβηκε σε 328.000 το 2002 από 146.000 που ήταν το 1983. Ο κλάδος της πληροφορικής, ο οποίος χαρακτηρίζεται από τον υψηλότερο ρυθμό αύξησης της απασχόλησης, θα αναπτυχθεί ακόμη περισσότερο λόγω των αναγκών επεξεργασίας δεδομένων του κράτους ασφάλειας. Πχ η παρακολούθηση των χρηματικών ροών που απαιτεί η αντιτρομοκρατική νομοθεσία δημιουργεί την ανάγκη για ένα στρατό από αναλυτές, προγραμματιστές, λογιστές και δικηγόρους.

στρατιωτικών προμηθειών, και σε ορισμένες περιπτώσεις των ίδιων των στρατιωτικών επιχειρήσεων, ανατίθεται σε ιδιωτικούς υπεργολάβους. Έτσι, αυτή η νέα μορφή «στρατιωτικού κεϋνσιανισμού» δεν αυξάνει, όπως στο παρελθόν, την ισχύ της εργατικής τάξης αλλά, αντιθέτως, παραμένει ευθυγραμμένη με τη νεοφιλελεύθερη επιταγή της υπονόμευσης της εργατικής ισχύος. Ωστόσο, ένα συγκεκριμένο κομμάτι του εργατικού δυναμικού των ΗΠΑ (αποτελούμενο αποκλειστικά από αμερικάνους πολίτες) λαμβάνει την υπόσχεση ενός σχετικά εξασφαλισμένου μέλλοντος, καθώς τα συμβόλαια «εθνικής ασφάλειας» δεν μπορούν να εξαχθούν στην Κίνα...

Εδώ είναι σημαντικό να σημειώσουμε μια άλλη πλευρά αυτής της πολιτικής. Οι προηγούμενοι πόλεμοι που διεξήγαγαν οι ΗΠΑ κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του '90 (ο πρώτος Πόλεμος του Κόλπου και ο Πόλεμος στο Κόσοβο) χαρακτηρίζονταν από την αυτοματοποιημένη, υψηλής τεχνολογίας διεξαγωγή τους. Με το ξέσπασμα του «πολέμου ενάντια στην τρομοκρατία» και τις νέες ανάγκες για χερσαίες επιχειρήσεις, όλα αυτά άλλαξαν. Είναι άλλο πράγμα να βομβαρδίζεις στόχους από ύψος 5.000 μέτρων και άλλο να λειτουργείς ως στρατός κατοχής με 3.000 νεκρούς μέσα σε τρία χρόνια. Στον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, το «new deal» του

πρόεδρου Ρούζβελτ ήταν απαραίτητο για την υποστήριξη του πολέμου από την εργατική τάξη των ΗΠΑ. Μια σημαντική διαφορά με τη σημερινή κατάσταση είναι ότι οι στρατιώτες είναι μισθοφόροι και επομένως δεν είναι απαραίτητο για το κράτος να εξασφαλίσει την απόλυτη στήριξη της εργατικής τάξης μέσω ενός «new deal» που θα περιλαμβάνει τους πάντες. Στη νεοφιλελεύθερη εποχή των επαγγελματικών στρατών και των ατομικοποιημένων εργατών αρκεί ένα κομμάτι μόνο της εργατικής τάξης να υποστηρίξει τον πόλεμο. Το «Bush Deal» εξυπηρετεί αυτή την ανάγκη. Αποκλεισμένοι από αυτό είναι κυρίως οι μετανάστες εργάτες που ζουν κάτω από το διαρκή κίνδυνο να στιγματιστούν ως «τρομοκράτες», αν τα αιτήματα και οι αγώνες τους ξεπεράσουν τα όρια που θέτει η ανάγκη αύξησης των επιχειρηματικών κερδών. Από την άλλη μεριά, οι περικοπές του κοινωνικού κράτους και η επέκταση του ποινικού/πολεμικού κράτους έκαναν ευκολότερη τη στρατολόγηση μισθοφόρων από τις γραμμές των φτωχών και πλεοναζόντων κομματιών της εργατικής τάξης.

Συνεπώς, αυτή η μορφή «στρατιωτικού κεϋνσιανισμού» δεν έρχεται σε αντίφαση με τις νεοφιλελεύθερες αρχές. Ο νεοφιλελευθερισμός, άλλωστε, δεν ήταν ποτέ μια μετωπική επίθεση στο σύνολο της εργατικής τάξης. Όλες οι διαφορετικές μορφές του έχουν ένα κοινό χαρακτηριστικό: όξυνση των διαχωρισμών εντός της εργατικής τάξης, προώθηση του ατομικισμού. Ο νεοφιλελευθερισμός διαχωρίζει τους προλεταρίους σε αυτούς που μπορούν να καταναλώνουν και σε αυτούς που αποκλείονται από τον «παράδεισο του εμπορεύματος», σε αυτούς που είναι ειδικευμένοι / «παραγωγικοί» / «ευέλικτοι» και σε αυτούς που είναι προσωρινοί / πλεονάζοντες / άχρηστοι, σε αυτούς που είναι ενσωματωμένοι πολίτες και σε αυτούς που είναι εγκληματοποιημένοι και δαιμονοποιημένοι μη-πολίτες. Κάθε πλευρά αντιμετωπίζει την άλλη με φόβο ή θαυμασμό, και η διαίρεση βασίλευει.

► Στο πέμπτο κεφάλαιο θα γνωρίσουμε καλύτερα το χαρακτήρα του έμψυχου υλικού της αμερικάνικης στρατομπατσικής μηχανής. Θα φανεί ότι, σε ορισμένες πολιτείες, η νεοφιλελεύθερη αντεπίθεση στηρίζεται σ' ένα αντεστραμμένο εργατικό κίνημα που βγαίνει στο δρόμο για ν' απαιτήσει περισσότερη εξουσία για την αστική τάξη.

Μια -όχι αποκλειστικά- υλιστική ερμηνεία του ρεπουμπλικανισμού ορισμένων αμερικάνων προλετάριων

«Ο υποδεκανέας Eric J. Bernholz, 23 ετών, ήταν
ένα αφοσιωμένο μέλος της Εκκλησίας του Ναζωραίου στο Grove City.
Συμμετείχε ως ηθοποιός στις εκκλησιαστικές θεατρικές παραστάσεις
και ως προπονητής στις εκκλησιαστικές αθλοπαιδιές, δίνοντας την ψυχή του.
Αποφοίτησε από το λύκειο του Grove City και είχε εκδηλώσει
την επιθυμία να εργαστεί ως πυροσβέστης»

John Kifner, Νεκρολογία για έναν αμερικάνο στρατιώτη που πέθανε στο Ιράκ
New York Times, 7 Αυγούστου 2005

Ο αριθμός των ρεπουμπλικάνων προλετάριων που εργάζονται στον κλάδο της ασφάλειας και στο στρατό είναι δυσανάλογα υψηλός. Ταυτίζονται με τον προστατευτισμό, τον μιλιταρισμό και το αμερικάνικο σωφρονιστικό σύστημα και υποστηρίζουν την αμερικάνικη εξωτερική πολιτική.

Στην εποχή της ελαστικοποιημένης, επισφαλούς και ακραία κινητικής εργασίας, η θρησκευόμενη δεξιά, δηλ. ο ευαγγελικός προτεσταντισμός, προσφέρει την ψευδαίσθηση της σταθερότητας: υποτιθέμενα σταθερούς οικογενειακούς δεσμούς, καθολικές «αξίες», «αιώνιους» ρόλους σε αντίθεση με τις «ρευστές ταυτότητες». Προσφέρει μια εν θεώ κοινότητα σε αντιπαράθεση με την απομόνωση του κοσμικού ατομικισμού. Δεν υποστηρίζει μόνο το «συνετό» καταναλωτισμό και την εργασιακή ηθική, είναι επίσης μεταμοντέρνος ως προς την αποκεντρωμένη και οριζόντια οργάνωση και δομή του, έχοντας ομοιότητες με τη δομή της σύγχρονης επιχείρησης.

Η βάση του θρησκευόμενου δεξιού ρεύματος είναι μια ακραία συντηρητική αλλά πολύ μοντέρνα ταξική αντίδραση στο νεοφιλελευθερισμό, μια απόπειρα προστασίας από αυτόν -παρά επίθεσης εναντίον του- η οποία δεν απειλεί τον πυρήνα αυτής της καπιταλιστικής στρατηγικής: την απορρύθμιση

της κοινωνικής ζωής. Επιδιώκει να απαλλαγεί από την εκμετάλλευση δρώντας εις βάρος άλλων κομματιών της εργατικής τάξης σε εθνικό και σε διεθνές επίπεδο -ένας πολύ απτός και απόλυτα υλικός στόχος.

Αυτό το ρεύμα έχει αναπτυχθεί κατά κύριο λόγο στις μεσοδυτικές και βορειοδυτικές πολιτείες των ΗΠΑ. Πολλές από τις πολιτείες αυτές, όπως το Οχάιο, το Ουινσκόνσιν και η Δυτική Βιρτζίνια, αποτελούσαν, στο παρελθόν, προπύργια του οργανωμένου

εργατικού κινήματος. Πολλές βιομηχανίες ήταν συγκεντρωμένες εκεί: βιομηχανίες μεταλλουργίας, παραγωγής ελαστικών, αεροναυπηγικής. Η παράδοση των εργατικού κινήματος ξεκινά στα τέλη του 19ου αιώνα και κορυφώνεται τη δεκαετία του '30 στην περίοδο της Μεγάλης Ύφεσης. Τότε αναπτύχθηκε ένα μεγάλο απεργιακό κίνημα και στα εργοστάσια της περιοχής εμφανίστηκε μια νέα μορφή αγώνα, η καθιστική απεργία – κατάληψη (sit-down), που από το εργοστάσιο της General Motors στο Cleveland εξαπλώθηκε στα εργοστάσια του Detroit αναγκάζοντας το κεφάλαιο να εγκαινιάσει την πολιτική του New Deal.⁸ Ταυτόχρονα, αναπτύχθηκε ένα ισχυρό κίνημα ανέργων. Σε μια περίπτωση, στην πόλη του Τολέδο, οι άνεργοι ενώθηκαν με τους απεργούς εργάτες της αυτοκινητοβιομηχανίας που περιφρουρούσαν την απεργία τους από τους απεργοστάστες και συγκρούστηκαν με την Εθνοφρουρά.

Τη δεκαετία του '60, σε πολλά εργοστάσια της περιοχής έγιναν άγριες απεργίες και υπήρξαν εργατικές οργανώσεις που, σε αντίθεση με τους μύθους που κυριαρχούν, είχαν αντιπολεμική δράση. Την ίδια περίοδο, γυναίκες που προέρχονταν από «προοδευτικές» θρησκευτικές οργανώσεις συναντήθηκαν μέσα στο γυναικείο κίνημα με κόσμο από την αντικουλτούρα και δημιούργησαν την οργάνωση Dayton

Women's Liberation, η οποία οργάνωσε κλινικές αμβλώσεων, συμβουλευτικά κέντρα και εργατικές ομάδες. Ωστόσο, η Νέα Αριστερά και η αντικουλτούρα δεν κατάφεραν να ριζώσουν αφού ποτέ δεν απέκτησαν την ισχύ που είχαν στη N. Υόρκη ή το Detroit.

Το σκηνικό αυτό μεταβλήθηκε άρδην στα χρόνια που μεσολάβησαν από τη δεκαετία του '70 μέχρι σήμερα. Οι νεοφιλελεύθερες πολιτικές οδήγησαν στο κλείσιμο πολλών εργοστασίων, με πρώτη τη βιομηχανία μετάλλου. Η διαδικασία αυτή συνεχίζεται ακόμη και είναι χαρακτηριστικό ότι από το 2000, μόνο στο Οχάιο, χάθηκαν εκατοντάδες χιλιάδες θέσεις εργασίας στη βιομηχανία Επρόκειτο για υψηλόμισθες, καλυμμένες συνδικαλιστικά και σταθερές θέσεις εργασίας. Την ίδια περίοδο, δημιουργήθηκαν νέες θέσεις εργασίας σε εργοστάσια επεξεργασίας τροφίμων και σε αλυσίδες σουπερμάρκετ. Οι νέες αυτές θέσεις είναι επισφαλείς, κακοπληρωμένες, επικίνδυνες και, φυσικά, ούτε λόγος για συνδικαλισμό. Οι συνθήκες ζωής πολλών εργαζόμενων στους νέους τομείς είναι ιδιαίτερα υποβαθμισμένες: κατοικούν σε τροχόσπιτα στα λεγόμενα «πάρκα» (trailer parks) και οι κοινωνικές υπηρεσίες που τους παρέχονται από το κράτος είναι άθλιες. Για τους μαύρους, η κατάσταση είναι ακόμα χειρότερη. Η ανεργία σ' αυτούς είναι ιδιαίτερα υψηλή, και επιπλέον

αντιμετωπίζονται σαν η νέα «επικίνδυνη» τάξη: ο αριθμός των φυλακισμένων στο Οχάιο έχει τα τελευταία χρόνια εκτιναχθεί στα ύψη. Το 2001, στην πόλη του Σινσινάτι ξέσπασαν μεγάλες ταραχές, εξαιτίας της αστυνομικής βαρβαρότητας.⁹ Επίσης, πολλοί νέοι από αυτές τις πολιτείες, ανεξαρτήτως χρώματος, κατατάσσονται στο στρατό, ελλείψει καλύτερης προοπτικής, πληρώνοντας βαρύ φόρο αίματος στο «στρατιωτικό κεϋνσιανισμό».

Όλες αυτές οι αλλαγές είχαν ως συνέπεια τη μεγάλη εξασθένιση των συνδικάτων και αντανακλώνται στα αποτελέσματα των τοπικών εκλογών όπου οι ρεπουμπλικάνοι σαρώνουν και στην ανάπτυξη και ισχυροποίηση του θρησκευόμενου δεξιού ρεύματος που είναι αυτή τη στιγμή κυρίαρχο στο εσωτερικό

8 Ακριβέστερα, αυτή η μορφή εργατικής κινητοποίησης όπου οι εργαζόμενοι προσέρχονται στο εργοστάσιο αλλά αρνούνται να εργαστούν πρωτεμφανίστηκε στη βιομηχανία παραγωγής ελαστικών μιας πόλης του Οχάιο, το Άκρον. Εκείνο που φόβιζε τα αφεντικά ήταν ο κίνδυνος να καταστραφεί ο ακριβός εξοπλισμός των εργοστασίων τους σε περίπτωση βίαιων συγκρούσεων με την αστυνομία.

9 Αξίζει να σημειωθεί ότι στην περιοχή αυτή δεν αναπτύχθηκαν οι ανθούσες κατά τη δεκαετία του '90 βιομηχανίες τουρισμού, πληροφορικής, βιοτεχνολογίας και ενέργειας. Έτσι, οι εργαζόμενοι στις μεσοδυτικές πολιτείες των ΗΠΑ δε γεύθηκαν τα προσωρινά οφέλη της ραγδαίας ανόδου της «Νέας Οικονομίας» που αναφέραμε στο πρώτο κεφάλαιο.

του ρεπουμπλικανικού κόμματος.¹⁰ Το θρησκευόμενο δεξιό ρεύμα αρθρώνεται, κυρίως, γύρω από τις εκκλησίες των ευαγγελιστών που χαρακτηρίζονται από ένα μείγμα ακραίων συντηρητικών ιδεών γύρω από το έθνος, την οικογένεια, την άμβλωση κλπ και νεοφύλευθερων οικονομικών αντιλήψεων. Πέρα από τον παραδοσιακό κοινωνικό συντηρητισμό, όμως, το βασικό χαρακτηριστικό αυτού του αποκεντρωμένου δικτύου εκκλησιών είναι η συναισθηματική αφοσίωση των μελών και ο ιεραποστολικός ζήλος προστηλυτισμού που επιδεικνύουν.

Οι θρησκευτικές οργανώσεις χρηματοδοτούνται με τεράστια κονδύλια από φίλιες επιχειρήσεις (πχ τεξανές πετρελαϊκές εταιρείες), ενώ ο Μπους έχει υποσχεθεί 8 δις δολάρια σε θρησκευτικές ομάδες που επιτελούν φιλανθρωπικό έργο. Αυτά τα χρήματα χρησιμοποιούνται για την υποστήριξη εναλλακτικών προγραμμάτων κοινωνικής πρόνοιας. Η Barbara Ehrenreich, για παράδειγμα, αναφέρει ότι η Εκκλησία της Βίβλου προσφέρει υπηρεσίες εύρεσης εργασίας στους άνεργους, δωρεάν ρουχισμό σε φτωχούς, βοήθεια σε ανάπηρα παιδιά, φροντίδα σε παιδιά εργαζόμενων μητέρων, χρηματική βοήθεια σε άπορους, ενισχυτική διδασκαλία κλπ.¹¹

Τέλος, το θρησκευόμενο δεξιό ρεύμα επιτίθεται τόσο στους διανοούμενους και τους «χαρτογιακάδες» που έχουν φιλελεύθερες (liberal) απόψεις, όσο και στον πάτο που είτε «εγκληματεί» (μαύροι άνδρες) είτε «εκμεταλλεύεται σαν απατεώνας» το κράτος πρόνοιας (μαύρες γυναίκες). Αυτές οι ιδέες εκφράζουν με συγκεκριμένο τρόπο το κομμάτι της εργατικής τάξης που στελεχώνει το θρησκευόμενο δεξιό ρεύμα: τους λευκούς χειρώνακτες εργάτες. Όσον αφορά τους φιλελεύθερους «χαρτογιακάδες», η εχθρική στάση απέναντί τους μπορεί να εξηγηθεί από το ξεκάθαρο γεγονός ότι οι συνθήκες δουλειάς και ζωής των λευκών εργατών που δεν είχαν τη δυνατότητα να πάνε στο πανεπιστήμιο έχουν επιδεινωθεί δραματικά σε σχέση με τις συνθήκες ζωής αυτών των σπουδασμένων φιλελεύθερων, κάτι που ισχύει ιδιαίτερα για τις μεσοδυτικές πολιτείες κατά τη δεκαετία του '90 (βλ. σημ. 9). Όσον αφορά τους μαύρους, θα πρέπει να έχουμε κατά νου ότι πολιτικές διακρίσεων βρίσκονταν σε ισχύ μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του '60. Με άλλα λόγια, ο ρατσισμός και ο φυλετικός διαχωρισμός ήταν πάντα ισχυροί μέσα στην τοπική εργατική τάξη.

Συνοψίζοντας, το θρησκευόμενο δεξιό «κίνημα» και οι οργανώσεις του λειτουργούν σε τρία επίπεδα:

■ Παρέχουν βραχυπρόθεσμα υλικά οφέλη μέσω των εναλλακτικών θεσμών πρόνοιας που χρηματοδοτούνται από το κράτος και τις επιχειρήσεις. Έτσι, εξυπηρετούν την άμβλυνση της προλεταριακής δυσανεξίας.

■ Προσφέρουν μια συγκεκριμένη ιδεολογία και κάποιες σταθερές αξίες με τις οποίες εκφράζονται και αναπαράγονται οι διαχωρισμοί εντός της τάξης, ενώ αμβλύνονται οι συνέπειες της κρίσης των παραδοσιακών οικογενειακών σχέσεων, κρίσης που προέκυψε μετά το γυναικείο κίνημα της δεκαετίας του '60 και την είσοδο των γυναικών στην αγορά εργασίας.

■ Δημιουργούν ένα δίκτυο κοινωνικών δραστηριοτήτων που καλύπτει το κενό που άφησε η διάλυση της εργατικής κοινότητας και των εργατικών οργανώσεων.

Βάσει των χαρακτηριστικών αυτών προκύπτει ότι οι οργανώσεις της θρησκευόμενης δεξιάς έχουν σήμερα, για τους λευκούς χειρώνακτες εργάτες, το ρόλο που είχαν παλιότερα τα συνδικάτα που στήριζαν τη σοσιαλδημοκρατική πολιτική του New Deal. Δεν είναι και τόσο παράδοξη λοιπόν η δεξιά μεταστροφή των μεσοδυτικών και βορειοδυτικών πολιτειών!

► *To κεφάλαιο που ακολουθεί είναι πολύ σύντομο και ίσως να φανεί βαρετό. Μα πρέπει να διαβαστεί γιατί συμπληρώνει τα προηγούμενα και ρίχνει φως στα επόμενα κεφάλαια.*

10 Εν όψει ενός πρόσφατου δημοψηφίσματος στο Οχάιο, εκατοντάδες χιλιάδες άνθρωποι κινητοποιήθηκαν υπέρ της εισαγωγής ενός άρθρου στο πολιτειακό σύνταγμα που απαγορεύει τη νομική αναγνώριση του γάμου μεταξύ ομοφυλόφιλων και, γενικότερα, τη νομική αναγνώριση της ελεύθερης συμβίωσης. Το άρθρο υπερψηφίστηκε από το 62% των ψηφισάντων. Η κινητοποίηση αυτή προήλθε πραγματικά από τη βάση, καθώς η πλειοψηφία των ρεπουμπλικάνων πολιτικών το αντιστρατεύτηκε υπό το φόβο της φυγής πολλών νέων από την πολιτεία.

11 Barbara Ehrenreich, "The Faith Factor", *The Nation*, 29 Νοέμβρη 2004.

Η εργατική τάξη των ΗΠΑ - μια στατιστική περιγραφή

Σε αυτό το σημείο θα δώσουμε μερικά στατιστικά στοιχεία που θα φωτίσουν την παρουσίαση των εργατικών αγώνων που ακολουθεί αμέσως μετά. Η διαρκής επιδείνωση της κατάστασης της εργατικής τάξης των ΗΠΑ τα τελευταία 30 χρόνια, αντιστράφηκε προσωρινά την περίοδο 1995-2000, κυρίως λόγω της αισιοδοξίας που χαρακτήριζε την περίοδο της «Νέας Οικονομίας», της χρηματιστηριακής φούσκας και των νέων μορφών που πήραν οι εργατικές κινητοποιήσεις: οι πραγματικοί μισθοί αυξήθηκαν, όχι όμως σε όλες τις πολιτείες, όπως είδαμε. Το χάσμα των μισθών, του οικογενειακού εισοδήματος, του ποσοστού ανεργίας και της φτώχειας μεταξύ των μαύρων ή ισπανόφωνων εργατών και των λευκών μειώθηκε. Επίσης, μειώθηκαν εν γένει τόσο το ποσοστό της φτώχειας όσο και το ποσοστό της ανεργίας. Ωστόσο, μετά το ξέσπασμα της ύφεσης τον Μάρτιο του 2001 και τη λεγόμενη «ανάκαμψη χωρίς δημιουργία θέσεων εργασίας» το 2002 και το 2003, το ποσοστό ανεργίας αυξήθηκε πάλι λόγω των μαζικών απολύσεων. Τα όποια οφέλη είχαν αποκομίσει οι μειονότητες και συνολικά αυτοί που βρίσκονται στον πάτο εξανεμίστηκαν.

Όσον αφορά την ανεργία, είναι εύκολο να διαπιστώσει κανείς ότι το 2000 είχε μειωθεί σε 4%, το μικρότερο, δηλαδή, ποσοστό από το 1969, ενώ τα ποσοστά ανεργίας των μαύρων και των ισπανόφωνων (7,6% και 5,7% αντίστοιχα) βρίσκονταν στις χαμηλοτέρες τιμές που είχαν ποτέ. Εντούτοις, πρέπει να σημειώσουμε ότι το ποσοστό ανεργίας των μαύρων υπολογίζεται χωρίς να λαμβάνεται υπόψη το γεγονός ότι ένα εκατομμύριο μαύροι είναι κλεισμένοι στις φυλακές. Επίσης, όσοι το έχουν πάρει απόφαση ότι δε θα βρουν εργασία και ως εκ τούτου έχουν πάψει να ψάχνουν, καθώς και οι άνεργοι που εξαναγκάζονται σε μερική απασχόληση και οι οποίοι ήταν πολλοί κατά την περίοδο της κυβέρνησης Κλίντον, δε λαμβάνονταν υπόψη στον υπολογισμό του ποσοστού της ανεργίας. Οι μακροχρόνια άνεργοι συνιστούν το 20,2% του συνόλου των ανέργων και περιλαμβάνουν τόσο πτυχιούχους όσο και χειρώνακτες εργαζόμενους, δηλαδή ένα ευρύ φάσμα της εργατικής τάξης, πράγμα που είναι πρωτοφανές στην ιστορία αυτής της χώρας.

Από την εποχή της σχετικής ανάκαμψης και μετά, το ποσοστό ανεργίας εμφανίζεται να μειώνεται ξανά: κατέβηκε στο 4,4% το Νοέμβριο του 2006 από 6,0% το 2003. Με τη λήξη της πρώτης θητείας του Μπους οι θέσεις εργασίας είχαν αυξηθεί ελαφρά σε σχέση με την αρχή της. Όπως αναφέραμε προηγουμένως, αυτό οφείλεται στην αύξηση των δημόσιων δαπανών.

Οι πραγματικοί μισθοί αυξήθηκαν εντυπωσιακά από το 1947 έως το 1973 και στη συνέχεια μειώνονταν διαρκώς για τα επόμενα 22 χρόνια. Όταν ξανάρχισαν να ανεβαίνουν, από το 1995 έως το 2000, οι ρυθμοί αύξησής τους άγγιξαν το ιστορικό ρεκόρ της μεταπολεμικής «χρυσής εποχής». Η δε ανισότητα των μισθών αυξάνεται σταθερά από τα τέλη της δεκαετίας του '70: οι μισθοί των ανώτερων στελεχών έχουν ανέβει αλματωδώς. Το 2004, σε μια περίοδο «αναθέρμανσης» της οικονομίας, οι πραγματικοί μισθοί μειώθηκαν. Η αυξητική πορεία των μισθών αντιστράφηκε πλήρως μετά το 2000. Σύμφωνα με τους New York Times, οι πραγματικοί μισθοί έχουν χάσει από το 2003 το 2% της αξίας τους, συνεκτιμούμενο του πληθωρισμού. Κάπως έτσι, το μερίδιο των μισθών επί του ΑΕΠ έφτασε σήμερα στο χαμηλότερο σημείο από το 1947. Αντιστρόφως, τα εταιρικά κέρδη εκτινάχθηκαν φτάνοντας στα μεγαλύτερα ποσοστά επί του ΑΕΠ από την δεκαετία του '60. Τα ίδια τα think tanks των καπιταλιστών, και συγκεκριμένα η Goldman Sachs, αποδίδουν τα υψηλά περιθώρια κέρδους στην υποχώρηση των μισθών.

Τα συνδικάτα έχουν χάσει μεγάλο μέρος της δύναμής τους. Το 2004 οι συνδικαλισμένοι εργάτες αποτελούσαν μόλις το 12,5% του συνολικού εργατικού δυναμικού, ενώ το 1984 το ποσοστό αυτό ήταν 20,1%. Στον ιδιωτικό τομέα, το 2004, το ποσοστό συμμετοχής στα συνδικάτα έπεσε στο 7,9%, στο χαμηλότερο επίπεδο από τις αρχές του 19ου αιώνα. Ακόμη και στο δημόσιο τομέα το ποσοστό συμμετοχής έπεσε στο 36,4% από 37,2% το 2003 (λόγω των αιτιών που αναφέραμε παραπάνω). Σε ορισμένες πολιτείες (όπως το Μιζούρι και η Ιντιάνα) οι νεοεκλεγμένοι ρεπουμπλικάνοι κυβερνήτες αποφάσισαν την κατάργηση των δικαιωμάτων συλλογικής διαπραγμάτευσης των εργαζομένων στις δημόσιες (πολιτειακές) υπηρεσίες. Τα τελευταία χρόνια τα συνδικάτα δεν έχουν πετύχει καμία αύξηση στο βασικό μισθό.

Σε γενικές γραμμές, οι συνδικαλισμένοι εργάτες κερδίζουν περισσότερα και έχουν καλύτερες και μεγαλύτερες παροχές από τους εργάτες που δεν είναι οργανωμένοι σε συνδικάτα. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα τη μείωση του μέσου μισθού καθώς το εργατικό δυναμικό απαρτίζεται όλο και περισσότερο από εργάτες που δε συμμετέχουν στα συνδικάτα. Παρόλο που τα περισσότερα συνδικάτα είναι συντηρητικά ή ακόμη και αντιδραστικά, ωφελούν τους μαύρους και τους ισπανόφωνους περισσότερο από τους λευκούς, τους χειρώνακτες περισσότερο από τους εργαζόμενους σε γραφεία, τους ανειδίκευτους από τους ειδικευμένους, τους χαμηλόμισθους από τους υψηλόμισθους.

■ *Τα επόμενα τρία κεφάλαια αφηγούνται, μέσω ορισμένων παραδειγμάτων, την αποτυχημένη έκβαση της προσπάθειας του αμερικάνικου κεφαλαίου να παρουσιάσει την ταξική πάλη ως μία παρωχημένη και εν πολλοίς τελειωμένη υπόθεση.*

Ουδέν νεώτερο από το ταξικό μέτωπο;

Κρίνοντας από τις στατιστικές και τους αριθμούς, το «Bush Deal» φαίνεται εκ πρώτης όψεως επιτυχημένο: τα κέρδη άρχισαν πάλι να αυξάνονται, οι αυξήσεις των μισθών αντιστράφηκαν. Τα συνδικάτα έχουν κρατήσει μια διστακτική στάση. Οι μόνες αντιδράσεις στον HSA ήταν κάποιες νομικές αγωγές που άσκησαν τα συνδικάτα στις αρχές του 2005, δηλαδή περισσότερο από δύο χρόνια μετά!

(Φυσικά, δεν έχουμε αυταπάτες σχετικά με το ρόλο των συνδικάτων).

Από την άλλη μεριά, η πρόσφατη προσπάθεια του Μπους να ιδιωτικοποιήσει την Κοινωνική Πρόνοια δυσαρέστησε ένα μεγάλο κομμάτι της εργατικής τάξης των ΗΠΑ (περίπου το 60% σύμφωνα με τις δημοσκοπήσεις). Έπειτα, στην «κοινή γνώμη» επικρατεί η άποψη ότι ο πόλεμος στο Ιράκ είναι φιάσκο. Παρόλο που, προσωρινά, τα διάφορα επεισόδια της κρατικής τρομοκρατίας όπως οι βομβιστικές επιθέσεις στο Λονδίνο βοήθησαν την κυβέρνηση Μπους, τα αποτελέσματα των πρόσφατων εκλογών για το Κογκρέσο ήταν αρνητικά για τους Ρεπουμπλικάνους. Αυτό είχε ως συνέπεια να απομακρυνθούν από τις θέσεις τους ορισμένες εμβληματικές μορφές του νεοσυντηρητικού ρεύματος, όπως ο Ράμσφελντ (Υπουργός Άμυνας) και ο Μπόλτον (Πρέσβης των ΗΠΑ στον ΟΗΕ).

Όσον αφορά τις απεργιακές κινητοποιήσεις, οι απεργίες που έγιναν στις ΗΠΑ μετά την 11η Σεπτεμβρίου ήταν πολλές και σημαντικές. Κάποιες ήταν επιτυχημένες, άλλες όχι. Σε ορισμένες περιπτώσεις χρησιμοποιήθηκε η τακτική της ιδεολογικής επίθεσης ενάντια στις απεργιακές κινητοποιήσεις. Για παράδειγμα, η απεργία των λιμενεργατών το 2002, η οποία οδήγησε στο κλείσιμο όλων των λιμανιών της Δυτικής Ακτής, χαρακτηρίστηκε από την κυβέρνηση ως απειλή για την εθνική ασφάλεια. Μια άλλη περίπτωση ήταν όταν οι εργάτες στο Μετρό της Ν. Υόρκης ανακοίνωσαν ότι θα απεργήσουν το Δεκέμβριο του 2002 κατά τη διάρκεια της εμπορικής περιόδου των χριστουγέννων. Οι τοπικές αρχές απείλησαν τους εργάτες με απίστευτα πρόστιμα και φυλακίσεις. Άλλα αυτό που

αποτυπώνει με τον πιο εντυπωσιακό τρόπο το κοινωνικό και πολιτικό κλίμα που κυριάρχησε μετά την 11η Σεπτέμβρη ήταν τα πρωτοσέλιδα των τοπικών εφημερίδων ενάντια στους απεργούς: «οι απεργοί θα πετύχουν εκεί που η Αλ Κάιντα απέτυχε: να παραλύσουν την πόλη» (!)

Να τι συνέβη: με τη λήξη της τριετούς σύμβασης των εργαζόμενων στις συγκοινωνίες της Ν. Υόρκης το Δεκέμβρη του 2002, η εργοδοσία έθεσε ως όρο για την υπογραφή νέας σύμβασης εργασίας τη μεταρρύθμιση του συνταξιοδοτικού προγράμματος. Οι προτάσεις της εργοδοσίας ήταν ιδιαίτερα επιθετικές: αύξηση του ορίου συνταξιοδότησης από τα 55 στα 62, κάτι που πρακτικά σημαίνει ότι οι εργαζόμενοι στις συγκοινωνίες θα πεθαίνουν δουλεύοντας, καθώς οι συνθήκες εργασίας είναι τρομερά ανθυγεινές. Σημαίνει επίσης διαίρεση των εργαζόμενων σε «κατηγορίες» με άμεση συνέπεια τη μεγάλη μείωση των συντάξεων πολλών απ' αυτούς. Όσον αφορά τη σύμβαση εργασίας, πρότειναν αυξήσεις μισθών 3,5% ανά χρόνο και κράτηση 1% επί του μισθού για την ιατροφαρμακευτική περίθαλψη (που τώρα καλύπτεται εξ ολοκλήρου από την εργοδοσία). Το συνδικάτο TWU 100 ανταπάντησε με κήρυξη απεργίας μέσα στα Χριστούγεννα. Η απεργία είχε καθολική συμμετοχή (97%) και δημιούργησε τεράστια προβλήματα στην οικονομία της Ν. Υόρκης. Έληξε μετά από τρεις μέρες (22 Δεκεμβρίου) καθώς κρίθηκε παράνομη βάσει του νόμου Taylor.¹²

Το δικαστήριο επέβαλλε πρόστιμο 2,5 εκατομμυρίων δολαρίων στο συνδικάτο και 10 μέρες φυλάκιση στον πρόεδρο του συνδικάτου, ενώ επιβλήθηκε πρόστιμο ίσο με ένα ημερομίσθιο για κάθε μέρα απεργίας σε όλους τους απεργούς (που έτσι έχασαν 6 ημερομίσθια συνολικά). Παράνομη, βάσει του νόμου Taylor, ήταν και η πολιτική της εργοδοσίας να θέσει τις αλλαγές στο συνταξιοδοτικό των εργαζόμενων ως όρο για την υπογραφή της νέας σύμβασης εργασίας, αν και αυτό δεν είχε, φυσικά, καμία συνέπεια για τους εργοδότες. Μετά την απεργία, η εργοδοσία υπαναχώρησε από τη συνολική μεταρρύθμιση του συνταξιοδοτικού με αντάλλαγμα την αύξηση των κρατήσεων για τις συντάξεις από 2 σε 6% επί του μισθού και τη θέσπιση κρατήσεων 1,5% για την ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, ενώ συμφώνησε στην καθιέρωση της μέρας της δολοφονίας του Martin Luther King ως αργίας. Η πρόταση αυτή τέθηκε σε ψηφοφορία και απορρίφθηκε από τους εργαζόμενους, στους οποίους κυριαρχεί έντονη δυσαρέσκεια εξαιτίας των συνθηκών εργασίας και των αυθαιρεστών των επιστατών. Άλλωστε, η πρόταση αυτή θα είχε ως συνέπεια, βάσει των προτεινόμενων αυξήσεων ύψους μόλις 3,5% τη σημαντική μείωση του μισθού τους. Το δ.σ. του συνδικάτου αποφάσισε να θέσει την πρόταση σε νέα ψηφοφορία, παρόλο που η εργοδοσία την απέσυρε αποφασίζοντας να προσφύγει στη διαιτησία, με το επιχείρημα ότι η διαιτησία είναι πιθανό να έχει ως αποτέλεσμα δυσμενέστερους όρους για τους εργαζόμενους (αν και, σύμφωνα με τη νομοθεσία, η διαιτησία δεν μπορεί να πάρει αποφάσεις για το συνταξιοδοτικό). Τελικά, η πρόταση έγινε αποδεκτή από τους εργαζόμενους στη νέα ψηφοφορία. Μέχρι το Μάιο του 2006 πάντως δεν είχε υπογραφεί ακόμη νέα σύμβαση εργασίας.

Οι δημοσκοπήσεις που έγιναν κατά τη διάρκεια της απεργίας έδειξαν ότι οι περισσότεροι νεούρκεζοι τάσσονταν υπέρ των αιτημάτων των εργαζομένων (56%), αν και το ποσοστό των υποστηρικτών μεταξύ των λευκών ήταν μειωμένο (38% υπέρ). Αυτό ερμηνεύεται από τη φυλετική σύνθεση των εργαζόμενων στις συγκοινωνίες που κατά κύριο λόγο είναι μαύροι, λατίνος ή ασιάτες.

Η απεργία στις αλυσίδες σουπερμάρκετ Vons, Albertsons και Ralphs στο Λος Άντζελες ήταν μια άλλη σημαντική κινητοποίηση που όμως απέτυχε. Διήρκεσε 5 μήνες μέσα στο 2003-4 και είχε ως αποτέλεσμα την απώλεια 67.300 ημερών εργασίας μέσα στο 2003, δηλαδή τις μισές, συνολικά, χαμένες ημέρες εργασίας εκείνης της χρονιάς (χαμένες για τα αφεντικά εννοείται). Το κύριο ζήτημα ήταν η αλλαγή του καθεστώτος της ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης των εργατών που στο παρελθόν καλυπτόταν εξ

12 Ο νόμος Taylor που ψηφίστηκε το 1967, ένα χρόνο μετά από μια 12ήμερη απεργία στις συγκοινωνίες της Ν. Υόρκης, απαγορεύει την απεργία στους εργαζόμενους των δήμων.

ολοκλήρου από την επιχείρηση. Η απεργία ξεκίνησε με μεγάλο ενθουσιασμό, καθώς το 97% των εργατών την υπερψήφισαν, και το επίπεδο της υποστήριξης του κόσμου ήταν εντυπωσιακό. Οι λιμενεργάτες έκλεισαν το λιμάνι του Λος Άντζελες σε μια μονοήμερη απεργία αλληλεγγύης. Μέσα στην ίδια περίοδο, απήργησαν και οι εργάτες στις μαζικές μεταφορές δημιουργώντας ένα «απεργιακό κύμα» που είχε χρόνια να δει η πόλη. Παρόλα αυτά, επειδή η τακτική του συνδικάτου ήταν λεγκαλιστική και τοπικιστική, η απεργία δεν μπόρεσε να επεκταθεί και σε άλλες περιοχές. Δεν πάρθηκαν μέτρα ενάντια στους απεργοσπάστες και δε διοργανώθηκαν δημόσιες εκδηλώσεις. Η απεργία ήταν κάτω από τον απόλυτο έλεγχο του συνδικάτου γι' αυτό και δεν αποτελεί έκπληξη το γεγονός ότι κατέληξε σε ήπτα.

Υπάρχουν όμως και παραδείγματα επιτυχημένων αγώνων. Οι εργάτες γης της Taco Bell κέρδισαν την πρώτη συμφωνία άμεσης πληρωμής από μια βιομηχανία γρήγορου φαγητού προς τους εργάτες γης που εργάζονται στην εφοδιαστική αλυσίδα της. Η Taco Bell δε μισθώνει άμεσα τους εργάτες που εργάζονται στην παραγωγή αγροτικών προϊόντων αλλά αγοράζει τα προϊόντα από ένα δίκτυο προμηθευτών. Οι εργάτες των προμηθευτών της Taco Bell ξεκίνησαν το 1997 μια καμπάνια για τις συνθήκες εργασίας τους δημιουργώντας την οργάνωση Coalition of Immokalee Workers (Συνασπισμός Εργατών του Immokalee - CIW). Αυτή η καμπάνια περιελάμβανε την οργάνωση απεργιών πείνας, τη δημοσιοποίηση του δουλεμπορίου και των συνθηκών δουλείας στα χωράφια, τη διοργάνωση πορειών και εκδηλώσεων και κορυφώθηκε με ένα κάλεσμα σε μπούκοτάζ που ήταν άκρως επιτυχημένο. Σε αυτό βοήθησε το γεγονός ότι οι εργάτες κατάφεραν να κερδίσουν την υποστήριξη φοιτητικών οργανώσεων ενάντια στα sweatshops δημιουργώντας από κοινού την οργάνωση Student-Farmworker Alliance (Συμμαχία Φοιτητών-Εργατών γης). Άλλωστε, το βασικό target group της Taco Bell είναι οι νέοι ηλικίας 18-24 ετών. Έτσι, στις 8 Μαρτίου του 2005, η Taco Bell αναγκάστηκε μετά το μπούκοτάζ να ανακοινώσει ότι θα συνεχίσει τη συνεργασία της μόνο με όσους προμηθευτές αυξήσουν το μισθό των εργατών κατά 1 σεντς το κιλό. Αυτή η μικρή αύξηση σημαίνει για τους εργάτες γης ότι ο μισθός τους θα αυξηθεί κατά 75%.

Όμως, η σημασία αυτής της επιτυχίας δεν περιορίζεται στην αύξηση των μισθών που είχαν βαλτώσει εδώ και χρόνια, αλλά έγκειται, κυρίως, στο γεγονός ότι οι εργάτες γης δεν καλύπτονται από το νόμο National Labor Relations Act, κάτι που σημαίνει ότι οι εργάτες που δημιουργούν ή συμμετέχουν σε συνδικάτα δεν προστατεύονται από το κράτος. Για αυτόν το λόγο οι κινητοποιήσεις των εργατών γης είναι σπάνιες με αποτέλεσμα να είναι από τους πιο κακοπληρωμένους εργάτες στις ΗΠΑ με ετήσιο μέσο μισθό μόλις 7.500 δολάρια, ενώ δε διαθέτουν καμία ασφαλιστική κάλυψη και νομική προστασία. Η οργάνωση CIW δεν είναι συνδικάτο και αποτελεί παράδειγμα μιας νέας μορφής οργάνωσης που έφτιαξαν οι εργάτες για να πετύχουν τη βελτίωση των συνθηκών εργασίας τους και την αύξηση των μισθών τους.¹³

Ένα άλλο παράδειγμα είναι αυτό των Τροκέρος (των φορτηγατζήδων της Καλιφόρνια), οι οποίοι κατέβηκαν σε μία αυτοοργανωμένη άγρια απεργία στα τέλη του Απριλίου / αρχές Μαΐου του 2004. Οι ερ-

13 Η οργάνωση CIW ιδρύθηκε το 1993 στο Immokalee της Φλόριντα. Ξεκίνησε ως μια μικρή εργατική ομάδα που πραγματοποιούσε εβδομαδιαίες συζητήσεις για τη βελτίωση των συνθηκών ζωής των μελών της. Σήμερα αριθμεί πάνω από 2.500 μέλη που εργάζονται κατά κύριο λόγο στην γεωργία και δευτερευόντως στη φύλαξη ανηλίκων και στους κλάδους των κατασκευών και του τουρισμού. 50% των μελών της προέρχονται από το Μεξικό, 30% από τη Γουατεμάλα, 10% από την Αίγυπτο και οι υπόλοιποι είναι κατά κύριο λόγο μιαύροι. Η CIW είναι δομημένη ως εργατικό κέντρο και επιδιώκει την κινητοποίηση των μελών της για την προάσπιση των συλλογικών τους συμφερόντων. Η CIW έχει οργανώσει πληθώρα δράσεων: πορείες, απεργίες, απεργίες πείνας και μπούκοταζ. Το γεγονός ότι δεν είναι συνδικάτο της επιτρέπει να διοργανώνει μπούκοταζ που διαφορετικά θα ήταν παράνομα σύμφωνα με το νόμο Landrum-Griffin του 1959 και να παρακάμπτει την αντισυνδικαλιστική νομοθεσία που έχει θεσπιστεί τα τελευταία χρόνια στις ΗΠΑ. Ωστόσο, σε αντίθεση με τα συνδικάτα δεν είναι αυτοχρηματοδοτούμενη και εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από χρηματοδότηση που προέρχεται από οργανώσεις υπέρ των «δημοκρατικών δικαιωμάτων» ή «φιλελεύθερους» αστούς που είναι πιθανό να αποσύρουν την υποστήριξή τους αν η δράση της ξεφύγει από τα πλαίσια της διεκδίκησης «δημοκρατικών δικαιωμάτων» και αποκτήσει πιο ριζοσπαστικά χαρακτηριστικά.

γάτες κατάφεραν να μπλοκάρουν ολοκληρωτικά το σύστημα εμπορικών μεταφορών της Καλιφόρνια στις 30 Απριλίου του 2004. Οι περισσότεροι φορτηγατζήδες είναι αυτοαπασχολούμενοι: τα φορτηγά πέρασαν στην ιδιοκτησία τους, όταν τη δεκαετία του '80 οι εταιρείες μεταφορών τους τα πούλησαν μέσα στο πλαίσιο της «απελευθέρωσης του τομέα μεταφορών». Τα κύρια αιτήματα των φορτηγατζήδων ήταν να τους αναγνωριστεί η ιδιότητα του μισθωτού, να αυξηθούν τα κόμιστρα για τις εταιρείες μεταφορών και να βελτιωθούν οι συνθήκες εργασίας.

Οι φορτηγατζήδες, οι οποίοι στην πλειοψηφία τους είναι μετανάστες από το Μεξικό ή παιδιά μεταναστών, σχημάτισαν ένα δίκτυο που μπόρεσε να κινητοποιήσει χιλιάδες εργαζόμενους σε πρακτικές άμεσης δράσης και να κερδίσει παραχωρήσεις σε επίπεδο επιχείρησης. Το δίκτυο αυτό βασίστηκε στους προϋπάρχοντες κοινοτικούς δεσμούς μεταξύ των εργατών.

Όταν ο οργανισμός λιμένος του Πόρτλαντ πρότεινε μια συμβιβαστική λύση που τελικά απορρίφθηκε από τους εργάτες, οι Teamsters, το επίσημο συνδικάτο, έσπευσαν να τη χαιρετήσουν ως «βήμα προς τη σωστή κατεύθυνση». Σε μια συνέντευξη, ένας απεργός άσκησε κριτική στο αντιπολεμικό κίνημα κατηγορώντας το ότι αγνοεί την απεργία και στους Teamsters ότι είναι ξεπουλημένοι στα αφεντικά. Αναφέρει ότι έγιναν κάποιες επαφές ανάμεσα στους απεργούς και την IWW (Βιομηχανικοί Εργάτες του Κόσμου), χωρίς ωστόσο οι πρώτοι να εκφράσουν την επιθυμία να ενταχθούν στο συνδικάτο. Από την άλλη μεριά, η IWW βοήθησε τους εργάτες να έρθουν σε επικοινωνία με φορτηγατζήδες από άλλες περιοχές. Ο εργάτης που έδωσε τη συνέντευξη τόνισε τόσο τη σημασία της επικοινωνίας μεταξύ των εργατών όσο και τη σημασία της ύπαρξης κοινοτικών δεσμών στο εσωτερικό τους.¹⁴

Το κίνημα των μεταναστών

Η επίθεση στην εργατική τάξη των ΗΠΑ και συγκεκριμένα στους «παράνομους» μετανάστες, συνεχίστηκε πρόσφατα με το νομοσχέδιο της Βουλής των Αντιπροσώπων HR 4437: «Border Protection, Anti-Terrorism and Illegal Immigration Control [Προστασία των Συνόρων, Έλεγχος της Παράνομης Μετανάστευσης και Αντιμετώπιση της Τρομοκρατίας]». Από τον τίτλο του νομοσχεδίου και μόνο γίνεται ξεκάθαρο ότι η επίθεση στους μετανάστες συνδέεται και πάλι με τον «πόλεμο ενάντια στην τρομοκρατία».

Το συγκεκριμένο νομοσχέδιο ορίζει την παράνομη μετανάστευση ως έγκλημα και θεσπίζει δρακόντεια μέτρα ελέγχου και αντίστοιχες ποινές για την αντιμετώπισή της. Δημιουργεί έτσι μια νέα

14 «Port Troqueros: Fighting for Workers Autonomy», Firebrand vo. 2, διαθέσιμο στον παγκόσμιο ιστό <http://www.ainfos.ca/04/dec/ainfos00190.html>

κατηγορία εγκλήματος στο βαθμό του κακουργήματος με άμεση συνέπεια την απώλεια νομικών δικαιωμάτων για τους «παράνομους» μετανάστες, όπως πχ την άρση του ανώτατου χρονικού ορίου προφυλάκισης, την κατάργηση του δικαιώματος διοικητικής ή δικαστικής αναθεώρησης της υπόθεσης κλπ. Ουσιαστικά, το νομοσχέδιο μετατρέπει κάθε παράβαση σχετικά με τη μετανάστευση σε ομοσπονδιακό έγκλημα. Ταυτόχρονα, εγκληματοποιείται η παροχή οποιασδήποτε βοήθειας στους «παράνομους» μετανάστες από πρόθεση ή από αμέλεια, με τη θέσπιση ποινών που φτάνουν μέχρι και τα 5 χρόνια φυλάκισης. Η ρύθμιση αυτή θίγει άμεσα τόσο τις οργανώσεις που παρέχουν βοήθεια σε «παράνομους» μετανάστες, όπως πχ η καθολική εκκλησία και τα συνδικάτα όσο και τα αφεντικά που τους προσλαμβάνουν. Επιπλέον, η χρήση πλαστών χαρτιών μετατρέπεται σε κακούργημα, ενώ προβλέπεται η ύψωση φράκτη μήκους 700 χλμ κατά μήκος των μεξικανικών συνόρων και διοικητικές κυρώσεις στις τοπικές αρχές που θα αρνηθούν να συνεργαστούν στην εφαρμογή του νομοσχεδίου (πχ διακοπή της ομοσπονδιακής χρηματοδότησης). Η εφαρμογή αυτού του νομοσχεδίου θα μετατρέψει το σύνολο του πληθυσμού των ΗΠΑ σε παραβάτες ή σε όργανα επιβολής του νόμου.

Παρόλο που το νομοσχέδιο HR 4437 ψηφίστηκε το Δεκέμβριο του 2005 από τη Βουλή των Αντιπροσώπων με ισχνή πλειοψηφία, δεν έχει γίνει ακόμη νόμος του κράτους. Οι αρχικές αντιδράσεις σ' αυτό το νομοσχέδιο της Βουλής των Αντιπροσώπων εκδηλώθηκαν ήδη στα τέλη του 2005 από τις οργανώσεις για τα δικαιώματα των μεταναστών και την καθολική εκκλησία, καθώς αντιλήφθηκαν ότι η πρακτική τους εγκληματοποιούνταν άμεσα. Η πραγματική απάντηση όμως δόθηκε λίγους μήνες μετά από εκατομμύρια μετανάστες που αποφάσισαν να πάρουν το ατομικό και συλλογικό ρίσκο να γίνουν ορατοί στη δημόσια σφαίρα διαδηλώνοντας μαζικά. Οι διαδηλώσεις πραγματοποιήθηκαν την περίοδο μεταξύ 24ης Μαρτίου και 1ης Μαΐου του 2006, και ήταν οι περισσότερες σε αριθμό και οι μεγαλύτερες σε συμμετοχή που έγιναν ποτέ μέσα σε μια περίοδο έξι εβδομάδων σε όλη την ιστορία των ΗΠΑ.¹⁵ Στις μεγάλες πόλεις, όπως το LA, η Νέα Υόρκη, το Σικάγο και το Ντάλας συμμετείχαν περισσότεροι από 500.000 διαδηλωτές, ενώ εκατοντάδες μικρότερες διαδηλώσεις έγιναν σε πόλεις όπως η Charlotte, το Salem, το Oregon, η Pennsylvania. Την ίδια περίοδο έγιναν δεκάδες αποχές μαθητών της β' θμιας εκπαίδευσης, ενώ την 1η Μάη πραγματοποιήθηκε «γενική απεργία», στην οποία συμμετείχαν εκατομμύρια εργάτες, συμπεριλαμβανομένων των φορτηγατζήδων που μπλόκαραν το ιδιαίτερα κομβικό λιμάνι του LA.

Το κύριο αίτημα των διαδηλώσεων ήταν η παροχή αμνηστίας σε όλους τους «παράνομους» μετανάστες και η απόσυρση της σχεδιαζόμενης δρακόντειας νομοθεσίας περί μετανάστευσης. Μέσα στο διάστημα των έξι αυτών εβδομάδων ο κύκλος παραγωγής, κυκλοφορίας και αναπαραγωγής του κεφαλαίου διακόπηκε επανειλημμένα. Το μέγεθος των διαδηλώσεων εξέπληξε ακόμη και τους διοργανωτές, ενώ το κύριο σύνθημα που ακουγόταν ήταν: «*Nai, είναι δυνατόν (Si Se Puede)*». Οι διαδηλωτές ήταν κυρίως μετανάστες χωρίς χαρτιά με τις οικογένειές τους, τους φίλους τους και τους άμεσους υποστηρικτές τους. Δηλαδή όλοι εκείνοι που σύμφωνα με το σχεδιαζόμενο νόμο είναι «παράνομοι» και «εγκληματίες». Διαδεδομένο ήταν επίσης το σύνθημα «είμαστε εργάτες και όχι εγκληματίες» με το διφορούμενο υπαινιγμό ότι πραγματικός εγκληματίας μπορεί να είναι η κυβέρνηση ή άλλα στρώματα του πληθυσμού. Σημαντικό ήταν το γεγονός ότι οι διαδηλωτές χρησιμοποιήσαν ως

¹⁵ Ορισμένοι αναλυτές όπως ο Caffentzis διατείνονται ότι πρόκειται για το ισχυρότερο κίνημα από τα μέσα της δεκαετίας του '70. Bl. George Caffentzis, «The "Si Se Puede" Insurrection: A Class Analysis», *Metamute*, 17 Ιουνίου 2006.

γορίες: α) σε αυτούς που βρίσκονται στις ΗΠΑ λιγότερο από 2 χρόνια, β) σε αυτούς που βρίσκονται στις ΗΠΑ από 2 έως 5 χρόνια και γ) σε αυτούς που βρίσκονται στις ΗΠΑ περισσότερο από 5 χρόνια. Τα μέλη της πρώτης κατηγορίας οφείλουν να εγκαταλείψουν άμεσα τη χώρα, αλλιώς θα αντιμετωπίσουν την απέλαση, όσοι ανήκουν στη δεύτερη κατηγορία οφείλουν και αυτοί να εγκαταλείψουν τη χώρα διατηρώντας ωστόσο το δικαίωμα επανόδου σύμφωνα με μια ακαθόριστη διαδικασία και, τέλος, όσοι ανήκουν στην τρίτη κατηγορία έχουν το δικαίωμα να παραμείνουν υπό την προϋπόθεση ότι θα πληρώσουν τους φόρους που τους αναλογούν, θα μάθουν αγγλικά και δεν θα έχουν σοβαρές παραβάσεις στο ποινικό τους μητρώο.¹⁷ Ωστόσο, κι αυτό το νομοσχέδιο περιέχει σκληρά κατασταλτικά μέτρα. Προβλέπει την ανάπτυξη πρόσθετης δύναμης 6.000 εθνοφρουρών στα σύνορα με το Μεξικό, τη χρηματοδότηση εγκαταστάσεων επιτήρησης από αέρος και την οικοδόμηση ενός φράκτη μήκους 370 μιλίων στα μεξικανικά σύνορα. Επίσης, όπως και το 4437, καθιστά τη χρήση πλαστών εγγράφων κακούργημα, κάτι που εγκληματοποιεί εκατομμύρια μετανάστες που χρησιμοποιούν πλαστές κάρτες κοινωνικής ασφάλισης για να προσληφθούν. Τέλος, προβλέπει την έναρξη προγραμμάτων «φιλοξενούμενων εργατών», οι οποίοι θα είναι ιδιαίτερα αδύναμοι απέναντι στην εργοδοσία, καθώς η ανανέωση της βίζας τους θα εξαρτάται από τη συνέχιση της εργασίας τους.

Πάντως, η αναγγελθείσα διαδικασία ευθυγράμμισης των δύο νομοσχεδίων έχει παγώσει, καθώς το κίνημα έχει δημιουργήσει έντονη επιφυλακτικότητα στους κυβερνώντες και, με τη λήξη των εργασιών του προηγούμενου Κογκρέσου στις 16 Δεκέμβρη του 2006, η τελική θέσπιση του νόμου αναβλήθηκε για το 2007.

σύμβολο την αμερικανική σημαία, μεταστρέφοντάς την (χρήση της) εναντίον τους.¹⁶

Η Γερουσία έλαβε υπόψιν το μεγάλο κίνημα των μεταναστών ψηφίζοντας στις 25/5/2006 το νομοσχέδιο S 2611 που είχε ως στόχο να το υπονομεύσει. Έτσι, παρόλο που το νέο νομοσχέδιο έχει μεγάλες ομοιότητες με το HR 4437, εμφανίζεται παράλληλα αρκετά διαφοροποιημένο, καθώς δίνει σε συγκεκριμένες κατηγορίες μεταναστών τη δυνατότητα να νομιμοποιηθούν. Ως συνήθως, ακολουθήθηκε η στρατηγική της διάσπασης του κινήματος, του «διαιρεί και βασίλευε». Σύμφωνα με αυτή τη στρατηγική οι «παράνομοι» μετανάστες χωρίστηκαν σε τρεις κατη-

16 Είναι ξεκάθαρο ότι η χρήση της αμερικανικής σημαίας δηλώνει την επιθυμία των μεταναστών να ενσωματωθούν στο «αμερικανικό έθνος». Αυτό μπορεί βραχυπρόθεσμα να τους προσφέρει περισσότερα εργασιακά δικαιώματα και καλύτερες συνθήκες εργασίας, σε τελική ανάλυση όμως αναπαράγει τους διαχωρισμούς σε ντόπιους-ξένους, «νόμιμους» και «παράνομους», υπονομεύοντας την ισχύ της εργατικής τάξης.

17 Γεννιέται βέβαια το εύλογο ερώτημα του πως θα διαπιστωθεί σε ποια κατηγορία ανήκει ένας «παράνομος» μετανάστης.

Το ζήτημα της μετανάστευσης στις ΗΠΑ: Μια ταξική ανάλυση¹⁸

Το ζήτημα της μετανάστευσης βρίσκει τόσο τους εργάτες όσο και τους καπιταλιστές στις ΗΠΑ εσωτερικά διαιρεμένους. Με άλλα λόγια, δεν υπάρχει εκείθαρη ταξική θέση ως προς αυτό το ζήτημα. Παρόλο που η AFL-CIO υποστηρίζει το αίτημα της αιμνηστίας για τους «παράνομους μετανάστες», πολλοί λευκοί, μαύροι και λατίνος «νόμιμοι» εργάτες είναι ενάντιοι, γιατί θεωρούν τους «παράνομους» ως απειλή για τους μισθούς τους και τις εργασιακές τους συνθήκες. Από την άλλη μεριά, πολλοί καπιταλιστές που συνήθως υποστηρίζουν τους ρεπουμπλικάνους είναι ενάντιοι σε δρακόντειους νόμους όπως ο 4437. Δεν είναι τυχαίο ότι από το 1965 και μετά πολλοί καπιταλιστές υποστήριξαν την ιδέα της επίσημα οργανωμένης μετανάστευσης, με αποτέλεσμα τη χαλάρωση των αυστηρών περιορισμών που είχαν τεθεί τη δεκαετία του '20. Η υποστήριξη μιας τέτοιας ιδέας από την πλευρά των καπιταλιστών οφειλόταν στο γεγονός ότι οι μαύροι εργάτες κέρδισαν εργατικά δικαιώματα στα πλαίσια του κινήματος για τα πολιτικά δικαιώματα.

Οι καπιταλιστές δε θέλουν οποιονδήποτε μετανάστη, σε οποιονδήποτε χρόνο και τόπο. Το σημαντικότερο ζήτημα γι' αυτούς είναι η ελευθερία πρόσληψης και απόλυτης των μεταναστών κατά βούληση, η δυνατότητα εκδίωξής τους όταν πια δεν είναι χρήσιμοι. Με άλλα λόγια, το ζήτημα είναι η «ευελιξία» της εργατικής δύναμης των μεταναστών. Το πρόβλημα είναι ότι οι νόμιμοι μετανάστες αποκτούν σταδιακά τα εργασιακά δικαιώματα των ντόπιων και αυτό μειώνει την ατομική και συλλογική «ευελιξία» τους. Για αυτό το λόγο, οι «παράνομοι» μετανάστες έγιναν ιδιαίτερα επιθυμητοί, καθώς δεν καλύπτονται από τους νόμους που προστατεύουν την εργατική δύναμη και έχουν το μάξιμο της ευελιξίας, υπό την έννοια ότι τα αφεντικά τους μπορούν να τους απολύουν ή και να μην τους πληρώνουν χωρίς να υφίστανται κυρώσεις. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να υπάρχει μεγάλη ζήτηση «παράνομων» μεταναστών σε κλάδους όπου η εκμηχάνιση είναι πολύ ακριβή. Οι «παράνομοι» μετανάστες έφτασαν, λοιπόν, να αποτελούν το 5% του συνολικού εργατικού δυναμικού των ΗΠΑ.

Ωστόσο, η «ευελιξία» της εργασίας μπορεί να μετατραπεί σε «αυτονομία των εργατών», όταν χρησιμοποιούν το παράνομο status τους για να κινούνται κατά βούληση, να καθορίζουν τις συνθήκες ζωής τους και να σχηματίζουν κοινότητες κι απ' τις δυό πλευρές των συνόρων για να διευκολύνουν τις κινήσεις τους. Υπάρχει, λοιπόν, η δυνατότητα να μετατραπεί η «δίχως δικαιώματα» κατάσταση των μεταναστών σε ισχύ του κομματιού αυτού της εργατικής τάξης. Επομένως το κεφάλαιο οφείλει να διασφαλίσει τον έλεγχο και την πειθάρχηση των μεταναστών αναφορικά με τον εργασιακό τους βίο, καθώς και τον έλεγχο των μεταναστευτικών ροών, απαραίτητο όρο για την εφαρμογή σωστών δόσεων μόνιμης εγκατάστασης και κυκλικού μοντέλου μετανάστευσης. Ο Caffentzis ισχυρίζεται ότι υπάρχουν ενδείξεις ενός μετασχηματισμού ανάλογου με την εμφάνιση του «νομαδικού (hobo) εργάτη» στα τέλη του 19ου – αρχές του 20ου αιώνα που οδήγησε στη μαχόμενη κινητικότητα της IWW, όταν η «ευελιξία» της εργασίας χρησιμοποιήθηκε ως μέσο αλληλεγγύης και αγώνα.¹⁹ Όπως και τότε, έτσι και σήμερα το ζήτημα για τους καπιταλιστές είναι να συνδυαστεί η καταστροφή της «αυτονομίας» κινήσεων των

18 Η ανάλυση που ακολουθεί βασίζεται σε μεγάλο βαθμό στο προαναφερόμενο κείμενο του Caffentzis (βλ. σημ. 15) και ταυτόχρονα αποτελεί μια ανάπτυξη των όσων έχουμε γράψει για τη μετανάστευση σε προηγούμενα τεύχη και στην μπροστούρα Σκοτώνουν τα άλογα στη δουλειά κι όταν γεράσουν τα θάβουν ιδίοις εξόδοις (Ομάδα ενάντια στον εκβιασμό της μισθωτής εργασίας, 2002). Αξίζει επίσης να διαβαστεί παράλληλα με την ανάλυση του ζητήματος της μετανάστευσης στη Γαλλία που παρουσιάζουμε σε άλλες σελίδες του παρόντος τεύχους.

19 Όταν γίνονταν πχ μια απεργία σε μια μικρή πόλη, τα νέα διαδίδονταν γρήγορα μέσω του σιδηροδρομικού δικτύου, με αποτέλεσμα να καταφθάνουν επί τόπου εκατοντάδες hobos για να αντιμετωπίσουν την τοπική αστυνομία.

παράνομων μεταναστών με την παράλληλη διατήρηση της «ευελιξίας» της εργασίας τους. Η διαφορά μεταξύ των νομοσχεδίων 4437 και 2611 εκφράζει τη διάσταση απόψεων μεταξύ των φραξιών του κεφαλαίου για τη «σωστή» αναλογία καταστολής και παροχής κινήτρων στους μετανάστες προκειμένου να διατηρηθεί η πολυπόθητη για το κεφάλαιο ευελιξία της εργασίας. Ωστόσο, το μείγμα αυτό δεν μπορεί να προκαθοριστεί, καθώς το βασικό «συστατικό υλικό» του αντιδρά στα μέτρα που λαμβάνονται, ενώ επίσης επηρεάζεται και από τις δυνάμεις της παγκόσμιας κίνησης του κεφαλαίου.

Το νομοσχέδιο 4437 δεν επιδιώκει την αποσύνθεση της «αυτονομίας» των μεταναστών μόνο μέσω της εγκληματοποίησής τους, αλλά και μέσω της εγκληματοποίησης των οργανώσεων που τους υποστηρίζουν. Το πρόβλημα, όμως, για το κεφάλαιο είναι ότι η αυστηρή εφαρμογή του θα «έκαιγε τα χλωρά μαζί με τα ξερά». Θα έκανε την εργασία των μεταναστών απόλυτα «δύσκαμπτη». Εάν το ζητούμενο, λοιπόν, είναι να σταματήσουν οι μετανάστες να χρησιμοποιούν την κατάστασή τους σύμφωνα με τους δικούς τους στόχους, τότε λογικά ο 4437, ο οποίος μπλέκει τις κατηγορίες του «τρομοκράτη» και του «παράνομου μετανάστη» κάνοντας το όλο σύστημα ανελαστικό, θα έπρεπε να θεωρείται προβληματικός από το σύνολο των καπιταλιστών και των πολιτικών εκπροσώπων τους. Εν τούτοις, οι υποστηριχτές του 4437, αντιλαμβανόμενοι το μέγεθος της απελπισίας των μεταναστών, πιστεύουν ότι η εφαρμογή ενός τέτοιου νόμου θα τους έκανε ακόμα πιο φοβισμένους και υπάκουους, έρμαια των διαθέσεων των αφεντικών τους. Από την άλλη μεριά, οι υποστηριχτές του 2611, υποστηρίζουν ότι δεν πρέπει να ακολουθηθεί μια τόσο μονοδιάστατη κατασταλτική πολιτική και ότι, αντίθετα, η δικιά τους πρόταση θα καταστείλει τα στοιχεία «αυτονομίας» της μετανάστευσης χωρίς να σταματήσει την κρίσιμη ροή μεταναστών. Επιπλέον, το κεφάλαιο έχει τώρα να αντιμετωπίσει και το μεγάλο πολιτικό πρόβλημα που προκάλεσε το κίνημα των μεταναστών.

Όσον αφορά την εργατική τάξη, υπάρχουν μεγάλα κομμάτια της που δεν υποστηρίζουν το κίνημα των μεταναστών. Μια δημοσκόπηση που πραγματοποιήθηκε το Φεβρουάριο του 2006 σε δείγμα 2.000 ατόμων «έδειξε» ότι το 32% των ερωτηθέντων υποστηρίζουν τη νομιμοποίηση των παράνομων μεταναστών, 27% υποστηρίζουν τη δημιουργία προγραμμάτων προσωρινής εργασίας («φιλοξενούμενων» εργατών), ενώ 32% των ερωτηθέντων υποστηρίζουν την απέλαση του συνόλου των παράνομων μεταναστών.

Ο Caffentzis θεωρεί ότι στο εσωτερικό της εργατικής τάξης υπάρχουν 2 βασικές τάσεις σχετικά με αυτό το θέμα:

- ▶ Η πρώτη υποστηρίζει ότι η παρουσία των μεταναστών αυξάνει την ισχύ των εργατών, καθώς κατέχουν εξέχουσα θέση στις πρόσφατες εργατικές κινητοποιήσεις και συμμετέχουν μαζικά στα συνδικάτα.
- ▶ Η δεύτερη ισχυρίζεται ότι οι παράνομοι μετανάστες ρίχνουν τους μισθούς των ντόπιων εργατών, ειδικά των μαύρων και των λατίνος που αποτελούν τα ασθενέστερα κομμάτια της εργατικής τάξης.

Η πρώτη τάση εκφράστηκε στην υποστήριξη της AFL-CIO προς το αίτημα της αμνηστίας για τους παράνομους μετανάστες το 2000. Η AFL-CIO είδε τη δύναμή της να μειώνεται δραματικά τα τελευταία 30 χρόνια: η συμμετοχή στα συνδικάτα έπεισε από το 33% των πρώτων μεταπολεμικών χρόνων σε μόλις 12% σήμερα, όπως είπαμε και παραπάνω. Ωστόσο, η τάση αυτή αρχίζει να αντιστρέφεται λόγω της

και τους υπόλοιπους.

Η λογική της «ώθησης από τα κάτω» βασίζεται σε δύο ατράνταχτα δεδομένα:

- Οι συνδικαλισμένοι εργάτες έχουν κατά 15% υψηλότερους μισθούς και παροχές.
- Η πλειοψηφία των μη-συνδικαλισμένων εργατών θα ήθελε να συνδικαλιστεί, όπως δείχνουν οι δημοσκοπήσεις.

Γιατί όμως αυτό το ρεύμα δεν εμφανίζεται στο προσκήνιο; Οι αιτίες είναι κυρίως δύο: ο φόβος από-λυσης και ο φόβος μετεγκατάστασης των επιχειρήσεων (υπό τις συνεχείς απειλές των αφεντικών). Η συνδικαλιστική γραφειοκρατία, λοιπόν, μη θέλοντας να χάσει το ρόλο της (και τους πελάτες της) αντιλαμβάνεται ότι οτιδήποτε θα μπορούσε να καταπολεμήσει τους φόβους αυτούς θα ενίσχυε τη συμμετοχή στα συνδικάτα. Με τη νομιμοποίηση ο φόβος υποχωρεί· άρα η αμνηστία θα είχε ως συνέπεια την αύξηση της συμμετοχής των μεταναστών στα συνδικάτα, πράγμα που θα μπορούσε να ωθήσει προς τα πάνω την κλίμακα των μισθών.

Θετικής στάσης των μεταναστών απέναντι στα συνδικάτα. Οι μετανάστες ήταν τα πρωτοπόρα κομμάτια στις μεγαλύτερες και πλέον επιτυχημένες κινητοποιήσεις στο δεύτερο μισό της δεκαετίας του '90. Η ιδέα πίσω από την κίνηση της ηγεσίας της AFL-CIO ήταν ότι η νομιμοποίηση των παράνομων θα δημιουργήσει ένα νέο κύμα συμμετοχής στα συνδικάτα, όπως αυτό της δεκαετίας του '30 που τροφοδοτήθηκε από τους μετανάστες που συνέρρευσαν στις ΗΠΑ στις αρχές του 20ου αιώνα. Επίσης, η ενίσχυση των ασθενέστερων κομματιών της εργατικής τάξης είναι δυνατόν να κινητοποιήσει

Παρόλα αυτά, υπάρχουν πολλοί εργάτες που πιστεύουν ότι η είσοδος μεταναστών έχει αρνητικό αντίκτυπο στους μισθούς, δικαιολογώντας την άποψή τους βάσει της «κοινής οικονομικής λογικής» που αναφέρεται στην επίδραση των νόμων της προσφοράς και της ζήτησης. Και όντως, το γεγονός ότι οι μισθοί θα ήταν ψηλότεροι αν δεν υπήρχαν μετανάστες αποδείχτηκε σε μία τουλάχιστον επιστημονική μελέτη.²⁰ Ωστόσο, η απόδειξη αυτής της συσχέτισης δεν λέει τίποτα για το πως θα μπορούσε να εξηγηθεί.

Μια εξήγηση θα μπορούσε όντως να είναι η ισχύς του νόμου της προσφοράς και της ζήτησης. Όμως, το ίδιο φαινόμενο θα μπορούσε να ερμηνευθεί εξίσου καλά βάσει του γεγονότος ότι οι μετανάστες έχουν λιγότερα δικαιώματα και έτσι στους κλάδους που εργάζονται οι μισθοί αυξάνονται με βραδύτερους ρυθμούς. Η νομιμοποίησή τους λοιπόν θα μπορούσε να μεταβάλλει την αρνητική αυτή συσχέτιση. Μία άλλη, εξίσου καλή, εξήγηση θα μπορούσε είναι το ότι οι μετανάστες «κάνουν τις χειρότερες δουλειές», δηλαδή τις δουλειές που έχουν τις λιγότερες απολαβές, τις δουλειές όπου οι μισθοί ανεβαίνουν με βραδύτερους ρυθμούς. Η αδυναμία να δοθεί μία και μοναδική εξήγηση αποκαλύπτει απλά το γεγονός ότι ο καθορισμός του μισθού είναι ένα πολύπλοκο ζήτημα. Οι μισθοί καθορίζονται από την ταξική πάλη, της οποίας οι κανόνες είναι επίσης αντικείμενο του αγώνα. Αν θέλαμε να απομονώσουμε τους δύο σημαντικότερους παράγοντες, θα λέγαμε ότι οι μισθοί καθορίζονται:

20 George Borjas, Increasing the Supply of Labor Through Immigration: Measuring the Impact on Native-born Workers, Center for Immigration Studies (Μάιος 2004).

- από την **οργανωτική** και τη **δομική** (λόγω της θέσης τους στην παραγωγή) ισχύ των εργατών
- από το «κόστος αναπαραγωγής» της εργατικής δύναμης, που καθορίζεται από σύνθετους κοινωνικούς παράγοντες, οι οποίοι αποτελούν επίσης αντικείμενο σύγκρουσης και διαφέρουν από περιοχή σε περιοχή και από εποχή σε εποχή.

Και, όντως, η σημασία του πρώτου παράγοντα αποδεικνύεται από το γεγονός ότι σε τομείς που είναι νευραλγικοί για την καπιταλιστική παραγωγή ή σε τομείς όπου η οργανωτική ισχύς των εργατών είναι μεγάλη, οι εργάτες –σε συγκεκριμένες ιστορικές συνθήκες– πετυχαίνουν τον καθορισμό βασικού μισθού, τον περιορισμό της χρονικής διάρκειας της εργάσιμης ημέρας και συνολικά καλύτερες εργασιακές συνθήκες (βλ. τους τομείς της αυτοκινητοβιομηχανίας ή της εκπαίδευσης επί φορντισμού).

Εξετάζοντας αυτούς τους παράγοντες καταλαβαίνουμε επίσης τους λόγους για τους οποίους οι καπιταλιστές προτιμούν τους μετανάστες· γιατί

a) έχουν λιγότερες δυνατότητες να οργανωθούν, και

b) το κόστος αναπαραγωγής τους καλύπτεται συχνά από τις οικογένειές τους στη χώρα από την οποία προέρχονται (ή μέσω των οικογενειακών σχέσεων που δημιουργούν στη χώρα που μεταναστεύουν).

Η θεωρία της προσφοράς και της ζήτησης στηρίζεται στο αξιώμα ότι υπάρχει μια «ελεύθερη» αγορά εργασίας στην οποία ο εργάτης και η εργάτρια πουλάνε οικειοθελώς ένα κομμάτι του εαυτού τους (την εργατική τους δύναμη). Ο νομικά ισότιμος τους καπιταλιστής απλά την αγοράζει και έτσι οδηγούμαστε σε μια «ελεύθερη» σύμβαση εργασίας. Απ' αυτόν τον όμορφο, ηθικό και αγγελικά πλασμένο κόσμο της αστικής ιδεολογίας έχει εξαφανιστεί κάθε έννοια καταναγκασμού και εκμετάλλευσης. Ο Μαρξ είχε δίκιο να θεωρεί ότι την εποχή της πραγματικής υπαγωγής της εργασίας στο κεφάλαιο η κυρίαρχη μορφή υποταγμένης εργασίας είναι η μισθωτή εργασία που ο πολίτης-προλετάριος «ελεύθερα προσφέρει» στον καπιταλιστή. Όπως όμως αποδεικνύεται από την παλαιότερη και πρόσφατη ιστορία της «παράνομης» μετανάστευσης, της ενοικίασης εργαζομένων, του workfare, της «αυτοαπασχόλησης», της οικιακής εργασίας κλπ, η εργασία στον καπιταλισμό μπορεί να είναι άμισθη ή/και στερημένη εργατικών και πολιτικών δικαιωμάτων. Κάθε σύστημα εκμετάλλευσης τείνει προς τη δουλεία –και ο καπιταλισμός δεν αποτελεί εξαίρεση. Οι καπιταλιστές θέλουν να διατηρούν το δικαίωμα «επιλογής» των τρόπων κινητοποίησης της εργατικής δύναμης, όπως αποδεικνύεται από τη συντήρηση ακόμη και καθαρών μορφών δουλείας στην εποχή μας. Γι' αυτό επιμένουμε τόσο πάνω στο ζήτημα του συσχετισμού δυνάμεων. Ο οποίος στην τελική καθορίζει τη δυνατότητα της εργατικής τάξης να περιορίζει αυτό το δικαίωμα «επιλογής» των καπιταλιστών.

Πράγματι, αν συγκρίνει κανείς τις διαφορές μισθών μεταξύ συνδικαλισμένων και μη εργατών, θα δει ότι το χάσμα που οφείλεται στη μετανάστευση υπερκαλύπτεται και με το παραπάνω αν οι εργάτες είναι συνδικαλισμένοι. Το συμπέρασμα είναι ότι αν οι μετανάστες δεν έχουν εργασιακά δικαιώματα θα έχουν αρνητική επίδραση και στους μισθούς των ντόπιων. Αν, αντίθετα, έχουν, δίνουν σημαντική ώθηση και στους μισθούς των υπόλοιπων.

«...Η ανάπτυξη μιας διαφορετικής ισχύος της εργατικής τάξης των ΗΠΑ εξαρτάται από τους ντόπιους εργάτες, από το αν δηλαδή θα σταθούν αλληλέγγυοι στο πιο υποτιμημένο κομμάτι της τάξης τους. Αν δεν το κάνουν, οι μετανάστες θα την πληρώσουν πρώτοι. Άλλα αυτό θα σφραγίσει και τη δικιά τους μοίρα στον ποταμό Κωκυτό της ιστορίας, τον παγωμένο ποταμό στα βάθη της Κόλασης.»²¹

21 Caffentzis, όπ.π.

ΗΠΑ: Μια υπερχρεωμένη «εθνική οικονομία» στα πρόθυρα της κατάρρευσης;

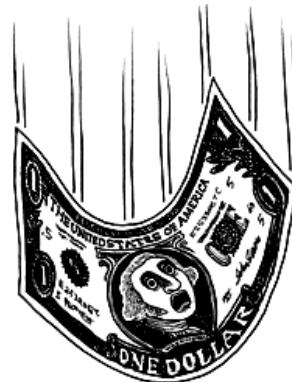
Η κρίση της «Νέας Οικονομίας» το 2000 και η ύφεση που την ακολούθησε τα επομένα τρία χρόνια πυροδότησαν έντονες συζητήσεις στους κύκλους των αριστερών (και μη) διανοούμενων σχετικά με τη διαφαινόμενη κατάρρευση της οικονομίας των ΗΠΑ, την αντικατάσταση του δολαρίου από το ευρώ ως παγκόσμιου χρήματος και, σε τελική ανάλυση, την πτώση των ΗΠΑ από την ηγεμονική τους θέση στο παγκόσμιο καπιταλιστικό σύστημα. Κεντρικό θέμα αυτών των συζητήσεων αποτελεί η εκτίναξη του δημόσιου και ιδιωτικού χρέους των ΗΠΑ σε δυσθεώρητα ύψη και η συνεχιζόμενη αύξηση του ελλείμματος του κρατικού προϋπολογισμού. Στα τελευταία πέντε κεφάλαια θα δείξουμε γιατί η αναγγελία της κατάρρευσης της αμερικάνικης ηγεμονίας είναι μάλλον πρόωρη.

Τα «οικονομικά μεγέθη»

Στα τέλη του 2005, το συνολικό χρέος των Ηνωμένων Πολιτειών (ομοσπονδιακό, πολιτειακό, επιχειρηματικό και ιδιωτικό) ανερχόταν στα 33 τρις δολάρια, ποσό που ισοδυναμεί με το τριπλάσιο του ΑΕΠ.²² Στο ποσό αυτό δε συνυπολογίζονται οι επενδύσεις σε παράγωγα χρεόγραφα και οι υποχρεώσεις του αμερικάνικου δημοσίου προς το σύστημα κοινωνικής ασφάλισης και υγείας. Το κράτος καταναλώνει συνολικά το 40% του ΑΕΠ, ενώ το καθαρό εξωτερικό χρέος ανέρχεται σε 3-4 τρις δολάρια (30% του ΑΕΠ), ποσοστό που μπορεί να συγκριθεί μόνο με το χρέος χωρών του «Τρίτου Κόσμου». Το ποσό αυτό αυξάνεται ετησίως κατά 800 δις δολάρια σύμφωνα με τους τρέχοντες ρυθμούς. Ένα όλο και μεγαλύτερο μέρος του δημόσιου χρέους των ΗΠΑ πρέπει να εξοφληθεί σε ξένους επενδυτές, καθώς μόνο οι κεντρικές τράπεζες της Ιαπωνίας, της Κίνας, της Νότιας Κορέας και της Ταϊβάν κατέχουν αμερικάνικα χρεόγραφα αξίας 2 τρις δολαρίων. Ωστόσο, η κύρια πηγή του εμπορικού ελλείμματος των Ηνωμένων Πολιτειών δεν είναι το έλλειμμα του κρατικού προϋπολογισμού, αφού και όταν ακόμη αυτός ισοσκελίστηκε, επί κυβέρνησης Κλίντον, το χρέος συνέχισε την ανοδική του πορεία.

Η ασιατική κρίση του 1997 εγκαίνιασε μια περίοδο εκρηκτικής ανόδου του αμερικάνικου χρέους. Ο πυρήνας της ανόδου αυτής είναι η διαρκής αύξηση του χρέους των καταναλωτών που με τη σειρά της οφείλεται στην αλματώδη αύξηση του ενυπόθηκου χρέους ιδιωτικών κατοικιών. Η αλματώδης αύξηση των τιμών των ακινήτων (που πολλοί τη θεωρούν φούσκα) σε συνδυασμό με τα χαμηλά επιτόκια ευνόησε την αναχρηματοδότηση των υποθηκών των αμερικάνων «καταναλωτών», οι οποίοι χρησιμοποιούν τη χορήγηση νέων πιστώσεων για την αποπληρωμή των δανείων τους για να συνεχίσουν να καταναλώνουν όλο και περισσότερο.²³ Το 76% του συνολικού ΑΕΠ των ΗΠΑ αφορά καταναλωτικές δαπάνες, ενώ το ποσοστό της εξυπηρέτησης των οφειλών επί του συνολικού εισοδήματος των καταναλωτών έχει αυξηθεί από 11% σε 14% τα τελευταία χρόνια.

Όπως είπαμε παραπάνω, μετά το 2000, η κυβέρνηση Μπους ακολούθησε μια τελείως διαφορετική δημοσιονομική πολιτική από την κυβέρνηση Κλίντον. Η πολιτική αυτή οδήγησε σε συσσώρευση χρεών ύψους 1.5 τρις δολάριων από το 2001 μέχρι το 2006. Η αύξηση αυτή οφείλεται κατά κύριο λόγο στις δαπάνες για τον «πόλεμο ενάντια στην τρομοκρατία» και στη μείωση των φόρων επί των κερδών των επιχειρήσεων. Έτσι, τόσο το εμπορικό έλλειμμα όσο και το έλλειμμα του κρατικού προϋπολογισμού

22 L.Goldner, «1973 Redux? Continuity and Discontinuity in the Decline of Dollar-Centered World Accumulation», 2006. <http://home.earthlink.net/~rgoldner/>

23 Στο άρθρο «Consumer Debt loads at record», στο φύλλο της 17ης Μαρτίου 2004 της εφημερίδας *USA Today*, αναφέρεται η ενδιαφέρουσα ιστορία ενός άνεργου που απολύθηκε το 2002 λόγω της κρίσης της «Νέας Οικονομίας». Μετά την απόλυτή του, οι βασικές ανάγκες της οικογένειας του εν λόγω ανέργου ικανοποιούνταν, μέσω της αναχρηματοδότησης της υποθήκης του σπίτιού τους.

έφτασαν στις αρχές του 2005 σε επίπεδα που κανείς δεν περίμενε.

Παρόλο που διάφοροι αναλυτές ανέμεναν την κατάρρευση του δολαρίου μέσα στο 2005, κάτι τέτοιο δε συνέβη. Αντίθετα, η αξία του δολαρίου αυξήθηκε κατά 15% ως προς το ευρώ και κατά 13% ως προς το γεν –έστω κι αν τους τελευταίους μήνες άρχισε πάλι να πέφτει. Οι κύριοι δανειστές των ΗΠΑ, οι κεντρικές τράπεζες της Ιαπωνίας, της Κίνας, της Νότιας Κορέας, της Ταϊβάν, του Χονγκ Κονγκ, της Σ. Αραβίας και των ΗΑΕ στήριξαν το δολάριο συνεχίζοντας

να τροφοδοτούν το χρέος των ΗΠΑ, ενώ το ίδιο το δολάριο παραμένει κυρίαρχο νόμισμα στη διεθνή αγορά συναλλάγματος (οι διεθνείς χρηματικές συναλλαγές πραγματοποιούνται κατά 85% σε δολάρια).

Η διαφράγματος στήριξη του δολαρίου και του εξωτερικού χρέους των ΗΠΑ από τους δανειστές τους, δείχνει ότι το βασικό τους κίνητρο δεν είναι η βραχυπρόθεσμη μεγιστοποίηση των κερδών τους ή απλά η διατήρηση των εξαγωγών τους στις ΗΠΑ, αλλά η στήριξη του δολλαρίου ως παγκόσμιου χρήματος και της οικονομίας των ΗΠΑ ως βασικού πυλώνα του παγκόσμιου χρηματοπιστωτικού συστήματος.

Μπρέτον Γουντς, 1944

Το δολάριο ως παγκόσμιο χρήμα και η εποχή της «αμερικάνικης ηγεμονίας»

Στο παγκόσμιο εμπόριο τα εμπορεύματα αναπτύσσουν την αξία τους οικουμενικά. Η αυτοδύναμη αξιακή μορφή τους παρουσιάζεται ως εκ τούτου εδώ ως **παγκόσμιο χρήμα**. Πρώτα στην παγκόσμια αγορά λειτουργεί το χρήμα πλήρως ως το εμπόρευμα, η φυσική μορφή του οποίου είναι συγχρόνως άμεσα κοινωνική μορφή πραγμάτωσης της **ανθρώπινης εργασίας in abstracto** [στην αφαίρεσή της]. Ο τρόπος ύπαρξης του έρχεται σε αντιστοιχία με την έννοιά του... .Το παγκόσμιο χρήμα λειτουργεί ως **γενικό μέσο πληρωμής, γενικό μέσο αγοράς και απόλυτα κοινωνική υλικότητα του πλούτου γενικά (universal wealth)**. [Η έμφαση δική μας]

Καρλ Μαρξ, *To Κεφάλαιο I*

Τόσο η διατήρηση της ισχύος του δολαρίου και του status του ως παγκόσμιου χρήματος, όσο και η συνεχής αναχρηματοδότηση του τεράστιου εξωτερικού χρέους των ΗΠΑ από χώρες όπως η Ιαπωνία και η Κίνα, φαίνονται ακατανόητες σε όσους βλέπουν τον κόσμο υπό το πρίσμα των φετιχιστικών οικονομικών μορφών της καπιταλιστικής κοινωνικής σχέσης, σε όσους δεν μπορούν να δουν κάτω από την επιφάνεια της «κίνησης της οικονομίας» και των «νομισματικών ζητημάτων».

Όπως είχαμε γράψει και παλιότερα²⁴ –όταν η κατάρρευση του δολαρίου και η επιδείνωση της οικονομικής ύφεσης στις ΗΠΑ θεωρούνταν πιο πιθανές– τα νομισματικά ζητήματα και οι εμπορικοί νομισματικοί πόλεμοι είναι μυστικοποιημένες μορφές εμφάνισης των προβλημάτων που ανακύπτουν μέσα στις σχέσεις παραγωγής, δηλ. μέσα στις σχέσεις καπιταλιστικής εκμετάλλευσης. Το χρήμα δεν είναι ένα απλό μέσο συναλλαγών και συσσώρευσης κέρδους ούτε ένας απλός μηχανισμός ρύθμισης της παραγωγής. Το χρήμα είναι η πιο αφηρημένη, καπιταλιστική μορφή του κοινωνικού πλούτου· είναι η

24 Βλ. *Τα Παιδιά της Γαλαρίας*, τ. 10, σελ. 37.

προς την περιφέρεια παίρνει χαρακτηριστικά «καπιταλιστικοί ήσης»—καταστροφής των προκαπιταλιστικών σχέσεων (δηλ. συνεχιζόμενη πρωταρχική συσσώρευση) εκφράζοντας τη βαθύτερη ουσία του καπιταλισμού. Επιπλέον, η βιωσιμότητα του σχεδίου αυτού δεν εξαρτάται απλά από την πορεία της «οικονομίας», αλλά κι από τη νομιμοποίηση του πολιτικού μοντέλου της «δυτικής δημοκρατίας» και της ιδεολογίας που του αντιστοιχεί. Σε αυτό οφείλεται άλλωστε και όλη η φιλολογία περί επεμβάσεων για «τα ανθρώπινα δικαιώματα, τη δημοκρατία και την ελευθερία». Οι ΗΠΑ γίνονται η ηγετίδα δύναμη του «ελεύθερου κόσμου».

Όσα κράτη ανήκουν στον «ελεύθερο κόσμο» έχουν αναγνωρίσει ότι μόνο οι ΗΠΑ έχουν τη δυνατότητα να παίζουν αυτό τον κεντρικό ρόλο στην επέκταση, την προστασία και την αναπαραγωγή του παγκόσμιου καπιταλισμού, κι έτσι είναι αναγκασμένα να τις βοηθούν στην άσκηση του ρόλου τους χωρίς να επηρεάζονται, στο μέτρο που κάτι τέτοιο είναι εφικτό, από τις ταξικές συγκρούσεις που διαδραματίζονται στην αμερικανική ενδοχώρα.

Αν ήθελε κανείς να περιγράψει τα βασικά χαρακτηριστικά της αμερικανικής ηγεμονίας θα μπορούσε να τα συνοψίσει στα εξής:

- Η αμερικανική «αυτοκρατορία» είναι προσανατολισμένη στην επέκταση σε βάθος και σε πλάτος της καπιταλιστικής σχέσης σε πλανητικό επίπεδο. Η διαδικασία αυτή πραγματοποιείται μέσω ενός θεσμικού πλαισίου στο οποίο συμμετέχουν όλα τα έθνη-κράτη υπό καθεστώς «τυπικής ισότητας» και δε συνδέεται με τη δημιουργία ενός «παγκόσμιου κράτους».
- Οι ΗΠΑ δεν εξυπηρετούν τα στενά συμφέροντά τους αλλά έχουν αναλάβει την ευθύνη για τη δημιουργία και τη διαχείριση ενός «παγκόσμιου καπιταλισμού».
- Η νέα μορφή ηγεμονικής εξουσίας αναγκάζει τις καπιταλιστικές ελιτ των άλλων κρατών να ταυτίζουν την αναπαραγωγή των συνθηκών της παγκόσμιας καπιταλιστικής συσσώρευσης (και επομένως τις στρατηγικές επιλογές των ΗΠΑ) με τη δική τους επιβίωση και αναπαραγωγή.
- Η ευθυγράμμιση των υπόλοιπων κρατών με το αμερικανικό πρόταγμα δεν έγινε μόνο μέσω της επίκλησης της «κομμουνιστικής απειλής» αλλά και μέσω του σχεδίου Μάρσαλ και της οικονομικής βοήθειας προς τα κράτη της δυτικής Ευρώπης που είχαν καταστραφεί από τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο.

Η νέα παγκόσμια καπιταλιστική ρύθμιση ήρθε σε κρίση στις αρχές της δεκαετίας του '70 λόγω της εμφάνισης ενός νέου απειλητικού προλεταριακού κινήματος μέσα στην δεκαετία του '60. Η δεύτερη προλεταριακή επίθεση ανάγκασε την κυρίαρχη αμερικανική καπιταλιστική φράξια να αναζητήσει μια νέα στρατηγική αντεπίθεσης. Η στρατηγική αυτή ονομάστηκε «νεοφιλελευθερισμός» και τα κύρια χαρακτηριστικά της ήταν (και συνεχίζουν να είναι) η μείωση των κοινωνικών δαπανών, η ένταση του ελέγχου των κοινωνικών λειτουργιών του κράτους που όλο και περισσότερο μετατρέπεται σε **ποινικό** και η όξυνση των διαιρέσεων εντός του προλεταριάτου. Η κρίση εκδηλώθηκε στο επίπεδο του νομισματικού συστήματος με την κατάρρευση της συμφωνίας του Bretton Woods.

Η στροφή προς το Νεοφιλελευθερισμό

Η περίοδος της σοσιαλδημοκρατικής ρύθμισης και του κεϋνσιανισμού ονομάστηκε «Χρυσή Εποχή», καθώς πρόκειται για την περίοδο με τους υψηλότερους ρυθμούς ανάπτυξης στην ιστορία του καπιταλισμού. Στα επιτεύγματα αυτού του μοντέλου καπιταλιστικής κυριαρχίας συγκαταλλέγονται η θεαματική αύξηση της παραγωγικότητας, η αποτελεσματικότερη εκμετάλλευση της εργασίας μέσω των φορντιστικών παραγωγικών μεθόδων, η γενίκευση του μοντέλου της «μαζικής παραγωγής-μαζικής κατανάλωσης», η διάλυση των εργατικών κοινοτήτων, η διαιρέση της τάξης σε κλάδους μέσω του κλαδικού συνδικαλισμού και η ανάπτυξη του κοινωνικού κράτους και της κοινωνίας των πολιτών.

Ωστόσο, αυτό το μοντέλο κυριαρχίας, βασισμένο στην «ανταλλαγή» της αλλοτρίωσης και της ανίας με την κατανάλωση, προσέκρουσε στους προλεταριακούς αγώνες που ξέσπασαν από τα μέσα της δεκαετίας του '60 μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του '70. Από τη μία πλευρά, μέσα στα εργοστάσια και τα γραφεία εκφράστηκε ποικιλόμορφα η έμπρακτη κριτική της εργασίας με σαμποτάζ, κοπάνες και άγριες απεργίες. Τα συνδικάτα προσπάθησαν να διαχειριστούν τη δυσανεξία στρέφοντάς τη σε αυξήσεις

μισθών. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα η απόσπαση υπεραξίας να γίνεται όλο και πιο δαπανηρή για το κεφάλαιο. Από την άλλη πλευρά, παρόλο που η ανάπτυξη του κοινωνικού κράτους είχε σαν αποτέλεσμα τη διάλυση των εργατικών κοινοτήτων και τη διείσδυση της καπιταλιστικής σχέσης στο σύνολο της καθημερινής ζωής, στο έδαφος της αλοτριωμένης κοινωνικότητας του «κοινωνικού εργοστασίου» γεννήθηκαν κινήματα γύρω από την εκπαίδευση, τη στέγαση, την υγεία, τις μεταφορές, γεννήθηκαν οι αγώνες των άμισθων νοικοκυρών και των μειονοτήτων για μεγαλύτερες κοινωνικές παροχές και λιγότερο έλεγχο. Η συνάντηση των αγώνων στο χώρο της παραγωγής –οι οποίοι προκάλεσαν κρίση παραγωγικότητας– μ' αυτούς στο χώρο της διανομής και της κατανομής ρόλων αποδείχτηκε εκρηκτική και οδήγησε το κεφάλαιο στη Δύση σε βαθιά κρίση. Η κρίση αυτή, όπως προαναφέραμε, εκφράστηκε με μια μυστικοποιημένη μορφή ως νομισματική-οικονομική κρίση με την κατάρρευση της συμφωνίας του Bretton Woods.

Η απάντηση του κεφαλαίου στην κρίση ήταν η φυγή του από την ανεπαρκώς αξιοποιούμενη βιομηχανική βάση του και η μετατροπή του σε χρήμα που αναζητά πιο προσοδοφόρους τρόπους αξιοποίησης. Τα «προβληματικά» εργοστάσια έκλεισαν και οι απείθαρχοι εργάτες απολύθηκαν. Ένα μέρος του κεφαλαίου που μετατράπηκε σε χρήμα επανεπενδύθηκε στην παραγωγή σε χώρες φθηνής και άφθονης «προσφοράς» εργασίας, αρχικά στη Ν. Κορέα, την Ταϊβάν και άλλες χώρες της ΝΑ Ασίας που ονομάστηκαν «ασιατικές τίγρεις» και πιο πρόσφατα στην Ινδία και την Κίνα. Όμως, ο κύριος όγκος του κεφαλαίου διατηρείται στη μορφή του χρήματος. Το κεφάλαιο που εξακολουθεί να παραμένει στην παραγωγή προσπαθεί να υπερβεί τις δυσκολίες άντλησης και πραγματοποίησης υπεραξίας μέσω του εκτεταμένου δανεισμού και τα έθνη-κράτη προσπαθούν να επιλύσουν τις συνεχιζόμενες κοινωνικές συγκρούσεις στο εσωτερικό τους αυξάνοντας το δημόσιο χρέος τους.

Αρχικά, ο μηχανισμός με τον οποίο συντελέστηκε αυτή η μετατροπή ήταν η αύξηση των τιμών του πετρελαίου με την «πετρελαική κρίση» του 1973 που προώθησε την αναδιάρθρωση της βιομηχανικής βάσης και οδήγησε στη συσσώρευση των λεγόμενων «πετροδολαρίων» από τις πολυεθνικές πετρελαιϊκές εταιρείες και τα πετρελαιοπαραγωγικά κράτη. Τα «πετροδολάρια» χρησιμοποιήθηκαν κυρίως ως δανειστικό κεφάλαιο για την αναδιοργάνωση της παραγωγής και την αντιμετώπιση των κοινωνικών συγκρούσεων στις «αναπτυσσόμενες χώρες».

Κατά αυτόν τον τρόπο, η ροή του κεφαλαίου που την κεϋνσιανή περίοδο ήταν σχετικά ρυθμισμένη, μετατράπηκε σ' ένα ορμητικό χείμαρρο που παρέσυρε τους θεσμούς και τις βεβαιότητες της μεταπολεμικής εποχής. Ο αυξανόμενος ανταγωνισμός μεταξύ των κρατών για την προσέλκυση ή διατήρηση ενός μεριδίου του παγκόσμιου κεφαλαίου δίνει την ευκαιρία σε όλα τα έθνη-κράτη να δημιουργήσουν εκείνες τις ευνοϊκές συνθήκες αναπαραγωγής της υποταγμένης εργασίας στο έδαφός τους που θα τα κάνει ελκυστικά στους επενδυτές. Καθώς αυξάνονται οι βραχυπρόθεσμες επενδύσεις, τα κράτη πιέζονται να δημιουργήσουν στο έδαφός τους τις συνθήκες εκείνες που θα μειώσουν το επιχειρηματικό ρίσκο τόσο του υπερεθνικού παραγωγικού κεφαλαίου όσο και του «ζεστού χρήματος». Οι κατεστημένοι δεσμοί μεταξύ συγκεκριμένων καπιταλιστών ή κοινωνικών ομάδων και κράτους αρχίζουν ν' αντιμετωπίζονται ως εμπόδιο στη ροή του χρήματος και περιέρχονται σε κρίση. Τα μοντέλα κορπορατιστικής ενσωμάτωσης της εργατικής τάξης μπαίνουν σε σκληρή δοκιμασία: η προσέλκυση του παγκόσμιου χρηματικού κεφαλαίου απαιτεί αναδιάρθρωση των εργασιακών σχέσεων, «ευελιξία» και πειθαρχία που δεν μπορούσε να εγγυηθεί η παλιά συνδικαλιστική μορφή ελέγχου. Τομείς της οικονομίας, όπως η υγεία και η εκπαίδευση, από τους οποίους ήταν πριν αποκλεισμένη η ιδιωτική καπιταλιστική «πρωτοβουλία» ανοίγουν διάπλατα στο χρηματικό κεφάλαιο που αναζητά νέες επικερδείς διεξόδους.

Τα πρώτα εθνικά προγράμματα λιτότητας που επέβαλλε η αντιμετώπιση της διεθνούς κρίσης συσσώρευσης είχαν ως αποτέλεσμα το ξέσπασμα κοινωνικών αγώνων από την Καραϊβική και το Μεξικό ως την Αγγλία, την Ιταλία και τον Περσικό Κόλπο. Η αδυναμία επιβολής της λιτότητας σε συνδυασμό με τη μείωση των τιμών του πετρελαίου και την άνοδο των επιτοκίων στις ΗΠΑ μετά το 1980 οδήγησαν τις αναπτυσσόμενες χώρες στο χείλος της χρεοκοπίας. Είχαν δανειστεί με φτηνά επιτόκια, έπρεπε να εξοφλήσουν με ψηλά και η αδυναμία τους να πειθαρχήσουν τις εργατικές απαιτήσεις και ν'ανταποκριθούν στις υποχρεώσεις τους έκανε τις δυτικές τράπεζες διστακτικές στη χορήγηση νέων δανείων. Τον Αύγουστο του 1982, το Μεξικό ήταν η πρώτη χώρα που αναγκάστηκε να κηρύξει αδυναμία αποπληρωμής των χρεών της, εγκαινιάζοντας έτσι τη **διεθνή κρίση του χρέους**. Τότε έγινε ξεκάθαρο στους διεθνείς πιστωτικούς οργανισμούς ότι η Λ. Αμερική και η Αφρική δεν μπορούσαν να είναι ασφαλή μέρη διοχέτευσης δανείων· εκτός εάν το χρέος ξανασχεδιάζόταν και τα νέα δάνεια για να ξεπληρωθούν τα παλιά συνοδεύονταν από πραγματικά σκληρά προγράμματα λιτότητας, δηλ. υποτίμηση τοπικών νομισμάτων, δραστικές περικοπές στις δημόσιες δαπάνες, πάγωμα μισθών, ιδιωτικοποίησεις, κατάργηση των περιορισμών στην κίνηση κεφαλαίων. Αυτό ήταν άλλωστε κάτι που επιθυμούσαν και οι εκσυγχρονιστικές φράξιες των εθνικών κεφαλαίων που ήθελαν να απαλλαγούν από τη σοσιαλδημοκρατική ρύθμιση. Έτσι μπήκαν σ' εφαρμογή, σε πάνω από 100 χώρες από το 1983 ως τη δεκαετία του '90, τα διαβοήτα Προγράμματα Δομικής Προσαρμογής. Ο νεοφιλελευθερισμός διεθνοποιήθηκε και αυτή η βίαιη μέθοδος αποσύνθεσης του πλανητικού προλεταριάτου ωραιοποιήθηκε από την αστική προπαγάνδα με τη συνεχή χρήση της ανώδυνης λέξης **παγκοσμιοποίηση**.

Παράλληλα, η ροή του χρήματος στράφηκε πάλι προς το βορρά διαλύοντας τις μονεταριστικές πολιτικές σφικτού οικονομικού ελέγχου που είχαν επιβληθεί στις ΗΠΑ από τα μέσα της δεκαετίας του '70. Η αυξανόμενη εισροή ξένων κεφαλαίων στη χώρα προώθησε μια μαζική επέκταση της καταναλωτικής πίστης και των πολεμικών επενδύσεων. Τη δεκαετία του '80, οι ΗΠΑ ανέλαβαν το ρόλο του εισαγωγέα εμπορευμάτων και κεφαλαίων αντικαθιστώντας τα υπό ανάπτυξη κράτη. Έτσι, ξεκίνησε μια νέα φάση της πολιτικής του χρέους τόσο σε διεθνές επίπεδο όσο και στο εσωτερικό των εθνών-κρατών. Η αύξηση του χρέους σήμανε την αύξηση των διακρίσεων εντός του προλεταριάτου –διακρίσεων ανάμεσα σ' αυτούς που θεωρούνται «άξιοι» να τους δοθούν δάνεια και πιστωτικές κάρτες και σ' αυτούς που θεωρούνται «ανάξιοι» για κάτι τέτοιο. Αυτή η νέα ιεραρχία πλούτου και φτώχειας, η νέα διάκριση «καταναλωτών» και «αποκλεισμένων» εκδηλώνεται με αποκρουστικό τρόπο τόσο στο επίπεδο των διεθνών-διακρατικών σχέσεων όσο και στο εσωτερικό των «εθνικών»/«πολυπολιτισμικών» κοινωνιών. Μ' αυτή την έννοια η ικανότητα των ΗΠΑ να προσελκύουν τεράστιες χρηματικές εισροές δεν αντικατοπτρίζει τη αδυναμία τους, αλλά την εύθραυστη ισχύ της στρατηγικής τους. Ή, με άλλα λόγια, αν θεωρήσουμε ότι η κυριαρχία του χρήματος είναι έκφραση μιας αδυναμίας, τότε δεν πρόκειται ειδικά για την αδυναμία του αμερικάνικου κράτους, αλλά για την αδυναμία του κεφαλαίου εν γένει να καταστήσει το πεδίο της παραγωγής επαρκώς αποδοτικό μέσω της εφαρμογής ενός νέου παραγωγικού/κοινωνικού υποδείγματος.

Η κρίση της σοσιαλδημοκρατικής ρύθμισης τη δεκαετία του '70 δεν επέφερε την αμφισβήτηση της ηγεμονίας των ΗΠΑ. Ο νεοφιλελευθερισμός είναι μια στρατηγική για το ξεπέρασμα της κρίσης, στη διαμόρφωση της οποίας η συμβολή του αμερικάνικου κράτους υπήρξε μεγάλη. Υιοθετήθηκε από το σύνολο των αναπτυγμένων καπιταλιστικών κρατών γιατί θεωρήθηκε ως η ιδανική απάντηση στον κοινό «εσωτερικό εχθρό». Η νεοφιλελευθερη «στροφή» είχε ως αποτέλεσμα την αναδιάρθρωση και το «άνοιγμα» όλων των κρατών και όλων των οικονομιών, συμπεριλαμβανομένου του ανατολικού μπλοκ (κάτι που οδήγησε τελικά και στην κατάρρευση των κρατικοκαπιταλιστικών καθεστώτων). Μέσα στα πλαίσια του μεταπολεμικού «άτυπου» ιμπεριαλισμού, όπου βασικό ρόλο στην εφαρμογή της νεοφιλελευθερης στρατηγικής έπαιξε η Διεθνής του Κεφαλαίου –υπερεθνικοί οργανισμοί όπως το ΔΝΤ, η Παγκόσμια Τράπεζα και ο Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου– οι ΗΠΑ ήταν και είναι απλώς ο διευθύνων σύμβουλος. Όπως είδαμε, ο νεοφιλελευθερισμός δεν είναι κατά κύριο λόγο μια οικονομική στρατηγική, αλλά, αντιθέτως, μια πολιτική στρατηγική αντιμετώπισης της ταξικής πάλης (παρόλο που οι μηχανισμοί εφαρμογής του είναι οικονομικοί ή/και στρατιωτικοί).

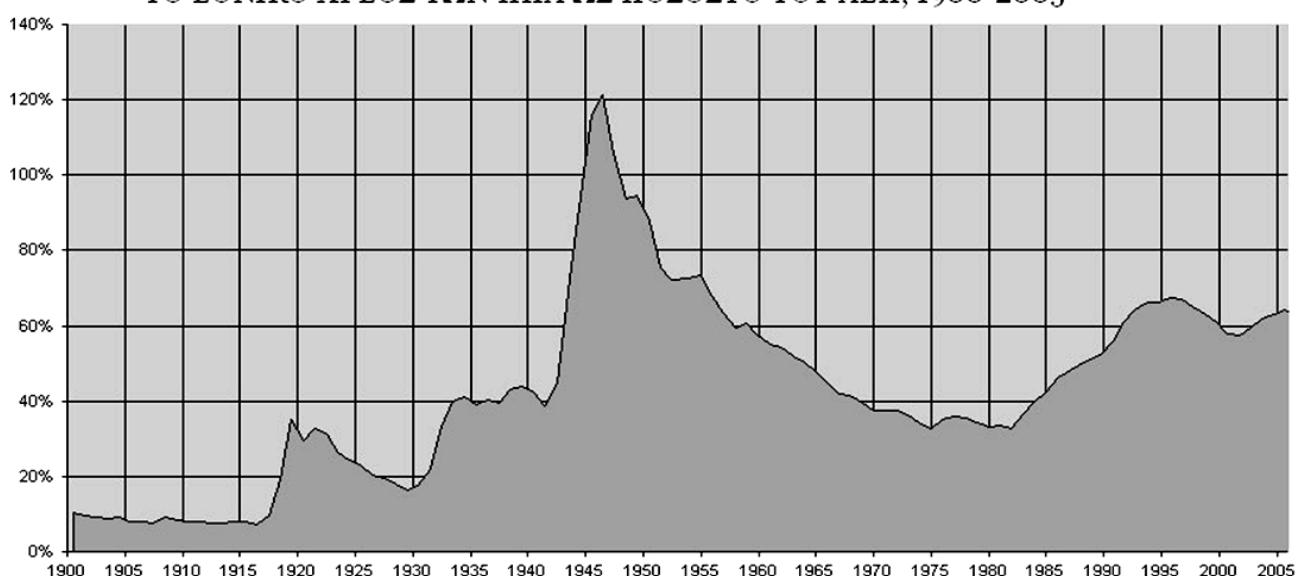
ΗΠΑ: Μια «αυτοκρατορία» σε παρακμή;

Από τη δεκαετία του '70 και μετά, αφού το σοσιαλδημοκρατικό μοντέλο κυριαρχίας περιήλθε σε κρίση, πολλοί αναλυτές έχουν προβλέψει την κατάρρευση της αμερικάνικης «ηγεμονίας». Όσοι κάνουν αυτή την πρόβλεψη συνήθως χρησιμοποιούν δύο βασικά επιχειρήματα. Το πρώτο αφορά το «κλείσιμο της ψαλίδας» μεταξύ των μεγεθών της οικονομίας των ΗΠΑ και άλλων αναπτυγμένων καπιταλιστικών δυνάμεων. Έτσι, τη δεκαετία του '70 ως πιθανός αντικαταστάτης των ΗΠΑ στο ρόλο του ηγεμόνα φάνταζε η Γερμανία, τη δεκαετία του '80 η Ιαπωνία και πιο πρόσφατα η Κίνα. Τον τελευταίο καιρό είναι διαδεδομένη η άποψη ότι σε λίγα χρόνια η οικονομία της Κίνας θα ξεπεράσει σε μέγεθος την οικονομία των ΗΠΑ, λόγω των ραγδαίων ρυθμών ανάπτυξής της (10%). Ωστόσο, παρόμοιες προβλέψεις που είχαν γίνει τη δεκαετία του '80 για την Ιαπωνία διαψεύστηκαν οικτρά, καθώς, από τις αρχές της δεκαετίας του '90 μέχρι και σήμερα, η οικονομία της αντιμετωπίζει σοβαρό πρόβλημα αποπληθωρισμού.

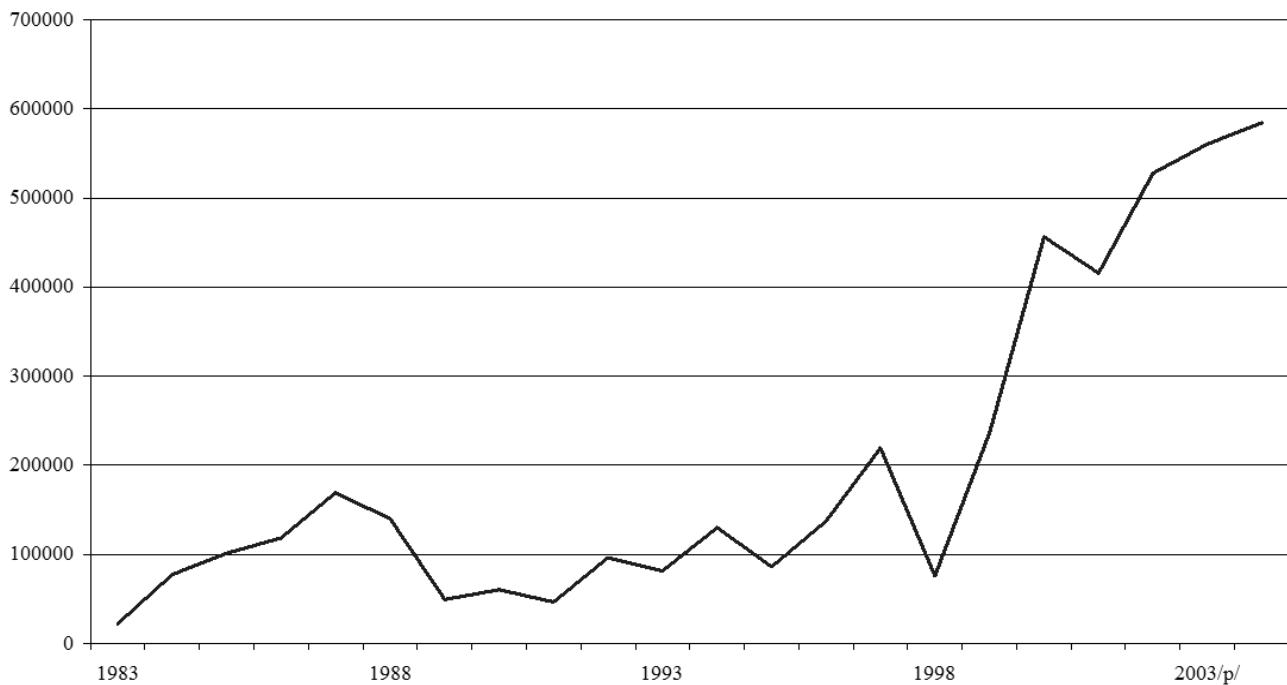
Το δεύτερο επιχείρημα εστιάζει στην ιδεολογική απονομιμοποίηση των χειρισμών και της πολιτικής των κυβερνήσεων των Ηνωμένων Πολιτειών, τόσο στις τάξεις του «κινήματος» (δηλ. του κινήματος ενάντια στην παγκοσμιοποίηση) –πράγμα αναμενόμενο– όσο και στις τάξεις των «ελίτ» (πχ στην περίπτωση της αποτυχημένης πολεμικής εκστρατείας στο Ιράκ). Πράγματι, τα τελευταία χρόνια υπάρχουν κομμάτια της αστικής τάξης τόσο στο εσωτερικό των ΗΠΑ όσο και στην Ευρώπη που εκφράζουν επιφυλάξεις σχετικά με την ακολουθούμενη τακτική. Εντούτοις, οι επιφυλάξεις αυτές αφορούν τον τρόπο και τους όρους υλοποίησης της νεοφιλελεύθερης στρατηγικής και όχι κάποια ριζική διαφωνία ή την αμφισβήτηση της αμερικάνικης πρωτοκαθεδρίας. Με άλλα λόγια, οι ΗΠΑ συνεχίζουν να προσφέρουν και σήμερα το μοναδικό καθολικό μοντέλο αντιμετώπισης της ταξικής πάλης-αναπαραγωγής της καπιταλιστικής κυριαρχίας σε παγκόσμιο επίπεδο. Η κατάρρευση της αμερικάνικης «ηγεμονίας» θα επέλθει μόνο όταν βρεθεί μια νέα συνολική στρατηγική για την αναπαραγωγή της παγκόσμιας καπιταλιστικής σχέσης.

Επομένως, η εκτόξευση του εξωτερικού χρέους των ΗΠΑ πρέπει να ιδωθεί μέσα σε αυτό το πλαίσιο. Αφενός, οι ΗΠΑ καταναλώνουν το μεγαλύτερο κομμάτι του παγκόσμιου προϊόντος λειτουργώντας ως «ατμομηχανή» της παγκόσμιας οικονομίας. Αφετέρου, η εισαγωγή φθηνών προϊόντων από χώρες φθηνής εργατικής δύναμης, όπως η Κίνα, συμβάλλει στη μείωση του κόστους αναπαραγωγής της αμερικάνικης εργατικής τάξης και, συνακόλουθα, στην ανάσχεση της ταξικής πάλης στο εσωτερικό τους. Η ανάσχεση της ταξικής πάλης γίνεται επίσης και με τον εξής τρόπο: απορροφώντας οι ΗΠΑ το 80% περίπου των συνολικών καθαρών εκροών κεφαλαίου από τις άλλες χώρες, κάθε τετραμελής οικογένεια μέσα στη χώρα επιδοτείται με το ποσό των 16.000 δολαρίων το χρόνο (κατά μέσο όρο). Αυτή η τεράστια εισροή ξένου

ΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΧΡΕΟΣ ΤΩΝ ΗΠΑ ΩΣ ΠΟΣΟΣΤΟ ΤΟΥ ΑΕΠ, 1900-2005

ΚΑΘΑΡΕΣ ΕΙΣΡΟΕΣ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ, 1983-2004

κεφαλαίου επιτρέπει τη μείωση των επιτοκίων, η οποία με τη σειρά της ευνοεί την αναχρηματοδότηση των οικογενειακών χρεών και τη διατήρηση του καταναλωτικού status του πιο καλοπληρωμένου κομματιού των πολιτών-προλετάριων.

Επιπλέον, η χρηματοδότηση του δημόσιου χρέους των ΗΠΑ κυρίως από την Ιαπωνία και την Κίνα επέτρεψε στην αμερικανική κυβέρνηση να υλοποιήσει το Bush Deal που αναφέραμε παραπάνω, όπως επίσης και τις φοροαπαλλαγές στα κέρδη των επιχειρήσεων και τα μεγάλα εισοδήματα βάσει του νόμου Jobs and Growth Tax Relief Reconciliation Act του 2003. Κατ'αυτό τον τρόπο, αντιστράφηκε η κρίση κερδοφορίας και η οικονομική ύφεση που ξέσπασε το 2000-1 στις ΗΠΑ ενώ, ταυτόχρονα, επιτεύχθηκε η αναθέρμανση της παγκόσμιας οικονομίας.²⁸

Εν κατακλείδι, ο μόνος παράγοντας που θα μπορούσε πραγματικά να κλονίσει την παγκόσμια νεοφιλελεύθερη στρατηγική των ΗΠΑ και των συμμάχων τους είναι η εμφάνιση ενός νέου, ισχυρού προλεταριακού κινήματος μέσα στις πιο αναπτυγμένες καπιταλιστικά χώρες, συμπεριλαμβανόμενης της Κίνας. Σε αυτή και μόνο την περίπτωση είναι πιθανό το ενδεχόμενο της κατάρρευσης της «αμερικανικής ηγεμονίας», καθώς οι καπιταλιστές θα αναγκαστούν είτε να ακολουθήσουν πολιτικές «προστατευτισμού» προκειμένου να αντιμετωπίσουν την ταξική πάλη στο εσωτερικό των χωρών τους είτε να εξάγουν την εσωτερική τους κρίση κάνοντας πόλεμο.

**Μάριους-Γκαράνς-Λασεναίρ
Ιούλιος '05/Δεκέμβρης '06**

28 Σε αυτό το σημείο πρέπει να αναφέρουμε ότι κύριος χρηματοδότης των αμερικανικών φοροαπαλλαγών ήταν η Ιαπωνία. Η Κεντρική Τράπεζα της Ιαπωνίας είχε επιδιώξει επανειλημμένα μέσα στη δεκαετία του '90 να αναθερμάνει την ιαπωνική οικονομία μέσω της αύξησης της προσφοράς χρήματος (δηλ. τη μείωση των επιτοκίων). Όλες οι προηγούμενες προσπάθειές της είχαν αποτύχει και το μοναδικό τους αποτέλεσμα ήταν η εκτίναξη του εξωτερικού χρέους σε ύψη πιο δυσθεώρητα από αυτά στα οποία βρίσκεται το χρέος των ΗΠΑ. Τελικά, φαίνεται ότι ο πολυπόθητος στόχος επιτεύχθηκε με έμμεσο τρόπο: η χρηματοδότηση των φοροαπαλλαγών βοήθησε την αύξηση της «αμερικανικής κατανάλωσης», πράγμα που τελικά οδήγησε στο να φανούν τα πρώτα σημάδια ανάκαμψης της ιαπωνικής οικονομίας. Είναι, λοιπόν, προφανές ότι η αναχρηματοδότηση του αμερικανικού χρέους δεν αποτελεί χειρονομία «υποταγής» στον «αυτοκράτορα» αλλά ζωτική ανάγκη των ίδιων των «υποτελών».